

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Jan Pištěk a jeho působení na
plzeňské divadelní scéně**

Jan Šrajer

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

**Jan Pištěk a jeho působení na
plzeňské divadelní scéně**

Jan Šrajer

Vedoucí práce:

Mgr. Irena Míková

Úsek prorektora pro studijní a pedagogickou činnost

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

Na tomto místě bych rád poděkoval především Mgr. Ireně Míkové za odborné vedení bakalářské práce a její četné připomínky a dále pracovníkům Divadelního ústavu v Praze a Národní knihovny Klementinum.

Anotace

Cílem práce je charakteristika herce Jana Pištěka a jeho působení zejména na plzeňské divadelní scéně. Práce je doplněna ilustrujícími obrázky. Kromě uvedené literatury jsem k práci použil dobové noviny. Tato práce je pro každého, kdo se chce dozvědět něco nového a zajímavého o divadle 2. poloviny 19. století.

Summary

The aim of this work is characterization of actor Jan Pištěk and his activity mainly on Pilsen theatre scene. Work is supplement by illustrating pictures. Except applied literature I used contemporary newspapers. This work is for everyone who wants to get knowledge something new and interesting about theatre of second half of 19th century.

Obsah

Úvod.....	7
Divadlo 2. poloviny 19. století.....	8
Plzeňské divadlo od konce 40. let 19. století do 1865 (do vzniku stálého českého divadla)	8
Vznik stálého českého divadla v Plzni	12
Zakladatelské dílo Pavla Švandy ze Semčic (v období 1865 – 1875).....	14
Krise a zápasy (1875 – 1902)	17
Životopis Jana Pištěka	20
Působení Jana Pištěka v Praze a v Brně.....	22
Působení v Praze	22
Působení v Brně	30
Působení Jana Pištěka v Plzni.....	31
Závěr	51
Seznam obrázků.....	52
Seznam použité literatury a pramenů.....	53

Úvod

Cílem bakalářské práce **Jan Pištěk a jeho působení na plzeňské divadelní scéně** je charakteristika herce a pozdějšího ředitele divadelní společnosti Jana Pištěka a jeho činnost zejména na plzeňské divadelní scéně. Práci jsem rozdělil na čtyři základní části. První část popisuje rozvoj českého divadla 2. poloviny 19. století se zaměřením hlavně na Plzeň. Období začíná krátkou zmínkou o prvních česky hraných představení, které sehrály německé kočovné společnosti, a také o českých ochotnických spolcích. Podstatná část uvedeného období se odvíjí od smrti Josefa Kajetána Tyla v roce 1856. Nejvýznamnější částí tohoto období je vznik a trvání stálého českého divadla v Plzni a působení především Pavla Švandy ze Semčic st. Druhou částí je životopis Jana Pištěka, třetí jeho působení v Praze a v Brně. Poslední čtvrtá část je působení Jana Pištěka v Plzni. Práci jsem chtěl přiblížit dobovému kontextu, proto velká část vychází z novin 19. století. Jedná se částečně o *Plzeňské noviny*, které vycházely zpočátku dvakrát týdně. *Plzeňské noviny* později vycházely pod názvem *Plzeňské listy* třikrát týdně. Zajímavým a cenným zdrojem byla také stať *Pištěkovo lidové divadlo na Kr. Vinohradech*, kterou sepsal Stanislav Langer. Langer byl přímým pamětníkem Jana Pištěka, který nějaký čas působil v Pištěkově letní aréně na Královských Vinohradech.

Divadlo 2. poloviny 19. století

Plzeňské divadlo od konce 40. let 19. století do 1865 (do vzniku stálého českého divadla)

Vzestup češtiny vyvolaný jazykovým dekretem (1816), kurzy českého jazyka na filozofickém ústavu a otevřením české triviální školy sebou přinesl i zájem o české divadlo v Plzni. První česky hraná představení byla uváděna německými kočovnými společnostmi od roku 1819 a pak také českými ochotnickými spolky. V kamenném divadle, které je ovládáno převážně německým právovárečným výborem, však stále převládá němčina a to i proto, že umělecky není české divadlo ještě konkurenceschopné. A tak až profesor Sedláček roku 1835 uvádí několik českých představení.¹

Od roku 1847 a zejména v letech 1848, 1849 a počátkem roku 1850 pořádají ochotníci, kteří byli organizováni² Josefem Františkem Smetanou³ a jinými příslušníky plzeňské inteligence a vznikajícího českého měšťanstva, řadu českých divadelních představení. Nejvíce jich bylo odehráno v letech 1848 a 1849. V padesátých letech pod tlakem obnoveného absolutismu byl spolkový a veřejný život utlumen. Dočasně musely být pozastaveny snahy, aby divadelní budova v Plzni byla získána pro česká představení. Později se ale díky posílené národní společnosti Plzeň stala základnou početných představení profesionálních společností. Roku 1851 se Češi domohli toho, aby české Prokopově společnosti bylo divadlo zadáno na šest her. O tři roky později mohla stejná společnost sehrát 23 českých představení.⁴ Josef Alois Prokop zanechal studia práv a odešel ke *Stavovskému divadlu*. Spolu s Tylovou skupinou byl jednu sezónu u německého divadelního ředitele Karla Hilmera. Kromě činohry se také věnoval operě hlavně v Německu. Roku 1849 založil první českou cestující společnost, která se

¹ Kuchynka a kol. (1965), s. 10,11

² Štěpánek V. (1955), s. 10, 11

³ Josef František Smetana (1801 – 1861), bratranec Bedřicha Smetany, byl v roce 1826 vysvěcen na kněze. V Plzni přispíval k rozvoji vlastenecké činnosti, například založil veřejnou českou knihovnu. Patří mezi české vlastenecké a osvícené kněze. (<http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/smetan.html>)

⁴ Štěpánek V. (1955), s. 10, 11

jmenovala *První národní divadlo pro venkov*, a stal se jejím ředitelem.⁵ Společnost zahájila činnost v Chrudimi v listopadu 1849⁶ – viz **obr. 1**.

Zöllnerova společnost zahájila činnost v červnu 1853.⁷ Filip Zöllner pocházel z rodu německých divadelníků. V roce 1853 pomohl J. K. Tylovi, který k Zöllnerovi převedl část své herecké družiny. J. K. Tyl sestavil český soubor a působil zde hlavně jako umělecký správce. Zöllnerova společnost mimo jiné sehrála Kolárovu *Magelónu* a Tylovy hry *Strakonický dudák*, *Jiříkovo vidění*, *Chudý kejklíř* nebo *Paličova dcera*.⁸ V roce 1856 uspořádala dalších 49 představení.⁹ Josef Kajetán Tyl zemřel 11. 7. 1856 v Plzni a jeho pohřeb na Mikulášském hřbitově¹⁰ za velké účasti plzeňské veřejnosti ukázal sílíci postavení české národnosti.¹¹ Divadlo 50. let ještě zcela neodpovídalo potřebám a nárokům plzeňské společnosti. Bylo to způsobeno tím, že vznikající české měšťanstvo, které vedlo českou národní společnost, bylo i přes učiněné pokroky příliš slabé, aby sobě a svému národu vybojovalo náležité postavení. Změna nastala v roce 1860, kdy došlo ke konečnému splnění základních demokratických požadavků z roku 1848.¹²

⁵ Dějiny českého divadla, sv. III, s. 40

⁶ Dějiny českého divadla, sv. III, s. 42

⁷ Dějiny českého divadla, sv. III, s. 44

⁸ Kuchynka a kol. (1965), s. 31

⁹ Štěpánek V. (1955), s. 10, 11

¹⁰ <http://www.spisovatele.cz/josef-kajetan-tyl>

¹¹ Kuchynka a kol. (1965)

¹² Štěpánek V. (1955), s. 12

Divadlo v k. krajsk. a věnném městě Chrudimí.

V sobotu dne 17. listopadu 1949
bude

vysokým presidiálním dekretem potvrzená
první česká divadelní společnost
vedením podnikatele J. A. Prokopa

provozovati:
UMĚLCOVÉ NA POUTI.

Předhra k prvnímu tomuto představení zvláště sepsaná od Josefa Kaj. Tyla.
Nová dekorace v předehře „Praha“ jest od p. Cejka Robouškého v Praze.

Osoby:

Thalia, bohyně hereckého umění	panna Bělká.
Labur, český národní zpěvec	pan Vicenová.
Milota, jeho žák	pan Jelínek.

Na to:

Krištof a Renata.

Činohra ve 2 jednáních z francouzského od J. M. Réznicka. (Rukopis.)

Osoby:

Baronka Tourjaga-ova	panna Suchá.
Eduard Garnier, její sestřinec	pan Chramosta.
Babetka, komorná její	paní Vicenová.
Bernard, komorník Eduardův	pan Čížek.
Krištof,	panna Rokerova.
Renata, jeho sestra,	panna Bělká.
Goupil, hospodský	pan Krámer.
Floretka, služka hospodského	paní Peterkova.
Sloužící.	

Ku konci:

PAN ČAPEK,

aneb:

Což pak mě nikdo nezná?

Vesplohra v 1 jednání z polského hraběte Alex. Fredra, od Dr. Fr. Lad. Riegera. (Rukopis.)

Osoby:

Pan Čapek, kupec	pan Jelínek.
Klara, jeho manželka	panna Suchá.
Dubský, její bratr	pan Čížek.
Slavický, major v pensí	pan Chramosta.
Klapka, lichvář	pan Kubín.
Kašpar, Čapkův sloužící	pan Srámek.
Marta, jeho žena	paní Vicenová.
Bartoš, podomek	pan Horák.
Filip	pan Mašek.
Fricek	malý Fortier.

Velectěné občanstvo!

Hledaje místo, kde bych poprvé chrám české Thalie otevřel, a občanstvo umění vlastenskému příznivě obrátil jsem se k Chrudimí. Obyvatelé Chrudimí! Celá čechte hledí na první vystoupení naše i Vaše! Jsem přesvědčen, že důvěra ve Vás složenou opravdíte.

Jos. Al. Prokop.

Ceny míst:

Celá lože na galerii pro 8 osob	2 zl. 24 kr. stříbra.
Jednotlivé sedadlo v loži	24 „ —
Zavřené sedadlo při zemi	20 „ —
Listek při zemi	12 „ —

☞ Lístky jsou k dostání u pana Josefa Rozvody v kněpeckém krámké na malé poštovní.
Divadlo se otevře o 1/26 hodine.

Začátek o 7, konec o 10. hodině.

Tisk vlny Jantický Rozsádk v Chrudimí.

Obr. 1 Plakát zahajovacího představení Prokopovy společnosti

V 60. letech dochází k rozhodnému boji mezi českým a německým měšťanstvem. Německá menšina v Plzni byla sice početně slabá, ale silná kapitálem. Významnější český úspěch nastal v letní sezóně roku 1861. Divadlo bylo zadáno české Zöllnerově společnosti, která odehrála na 50 českých představení. Stejná společnost uspořádala v zimě 1862-1863 62 představení. Spolu s nárůstem představení došlo i k oživení ochotnické činnosti a tak si Češi v městském zastupitelstvu si Češi v roce 1863 prosadili usnesení, že divadelní budova bude sloužit oběma národnostem rovnoměrně. Nemohlo ale jít o konečné řešení. Díky německé nadvládě nedocházelo k pravidelnému střídání.¹³ Přesto tím byl učiněn závažný krok ke vzniku stálé české scény.¹⁴ Nastal znatelný růst ideové, literární a reprodukční hodnoty – kromě Tyla a světové klasiky se hrála i soudobá česká tvorba (Vítězslav Hálek, Ferdinand Břetislav Mikovec), přicházeli hosté z *Prozatímního divadla* v Praze.¹⁵ Od počátku 60. let se kromě her Tyla (například *Lesní panna*, *Kutnohorští havíři* nebo *Tvrdohlavá žena*) hrál Hálkův *Carevič Alexej*, Mikovcova *Záhuba rodu Přemyslovského*, Kollárova *Magelóna*. Uvedl se i *Othello* a *Hamlet*. Rostla úroveň herecké tvorby. V souboru byl režisér František Pokorný a herci Jindřich Mošna, Josef Frankovský, Jiří Bittner, Karel Lier a častými pražskými hosty byli František Ferdinand Šamberk, František Kolár, Eliška Pešková-Švandová.¹⁶ Plzeň později na oplátku vysílala své nejlepší odchovance na pražská jeviště (především do *Prozatímního* a pak *Národního divadla*).¹⁷

Během této doby dochází k mnoha významným hospodářským, politickým, společenským a kulturním změnám. Plzeň dosáhla v letech 1861 – 1862 prvního železničního spojení s Prahou, díky němuž dochází k přílivu především českého obyvatelstva – v 60. letech žije ve městě přes 20 000 lidí. V první polovině 60. let vzniká Měšťanská i Řemeslnická beseda, pěvecký spolek Hlahol a Sokol. Spolu s tím dochází k definitivní obnově Plzeňských novin. Jejich první redaktor František Schwarz, kterého vysílala Praha, se v budoucnu stane vůdcem mladočeské buržoazie.¹⁸

¹³ Štěpánek V. (1955), s. 14

¹⁴ Kuchynka a kol. (1965), s. 11

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Kuchynka a kol. (1965), s. 32 - 33

¹⁷ Kuchynka a kol. (1965), s. 11, 12

¹⁸ Kuchynka a kol. (1965), s. 11

Dochází k rozvoji pivovarnictví a potravinářství, jsou založeny dvě papírny. Do popředí plzeňského průmyslu se postupně dostává strojírenství (v budoucnu bude nejvýznamnější podnik Emila Škody). Ve městě dočasně působí František Křížík. V letech 1870 až 1876 se buduje nová železniční síť. Během úřadování plzeňského starosty Františka Pecháčka se na radnici začíná mluvit oboujazyčně. Dochází k rychlému růstu počtu obyvatel – v roce 1885 ve městě žije již 40 000 lidí. Dělnictvo z průmyslových závodů se začíná vyhraňovat v dělnickou třídu, která překonává podpůrné i spotřební stadium svého spolčování, aby se stále důrazněji účastnila plzeňského veřejného dění.¹⁹

Vznik stálého českého divadla v Plzni

Pro probouzející se český národ je stálé divadlo s vysokou uměleckou úrovní velmi žádoucí a stavba Národního divadla v Praze patřila mezi priority od počátku národního obrození. Po roce 1848 se stalo stálé české divadlo reálným plánem.

Stálé české divadlo v Plzni vzniklo již tři roky po Praze (1865). Plzeň byla na počátku 60. let nejpokročilejší z mimopražských měst. Byla spojena železnicí s Německem i s Prahou a zejména díky strojírenskému průmyslu se stala nejpřednějším průmyslovým městem Čech.²⁰ V historii plzeňského divadla za obrození i v 2. polovině století byla důležitým faktorem národnostní situace. Německé divadlo, které v Plzni existovalo od obrozeneckých dob, bylo nebezpečným soupeřem českých divadelních snah. Díky vydatné finanční podpoře mohlo německé divadlo inscenovat náročná díla a zvat do Plzně vynikající umělce. Podporou plzeňského měšťanstva dosáhlo české divadlo úspěchu již v polovině 60. let. V zápase o stálé české divadlo se uplatnil plzeňský obchodník a knihtiskař Ignác Schiebl a dále pánové Karel Kmínek, Adolf Feyerfeil a Jan Kleissl.²¹ Jan Kleissl byl plzeňský podnikatel, městský rada, náměstek starosty a také starosta Sokola.²² Kleisslův protinávrh v městském zastupitelstvu na jaře 1865 způsobil, že budova městského divadla byla propůjčena na hlavní sezónu 1865/1866 výhradně české společnosti. V Plzni bylo stálé české divadlo ustaveno začátkem hlavní

¹⁹ Kuchynka a kol. (1965), s. 11 - 13

²⁰ Kuchynka a kol. (1965), s. 29

²¹ Kuchynka a kol. (1965), s. 31, 32

²² <http://old.oplzni.eu/index.php?page=4&clanek=687&kat=590&subkat=0>

sezóny 1. 11. 1865.²³ Plzeňské noviny ve stejný den uvádějí: *České divadlo v Plzni dnes večer bude zahájeno slavnostním představením Shakespearovy tragédie Romeo a Julie. Před hrou přednese jednatel p. Barák proslov a po něm úplný orchestr pod dirigováním p. Matese zahraje slavnostní předeheru od Beethovena. Složení divadla je následující: ředitel Pavel Švanda ze Semčic, jeho náměstek a jednatel Barák, kapelník Mates, inspicienti Bernard a Boleslavský, dozorce garderoby Stehlik. Výkonní členové jsou: slečny Dvorská, Kaminská, Novotná, Světlá, Tichá a pí. Turnovská; pánové Houdek, Knobloch, Langer, Svoboda a Vaicr. Vřelé přání plzeňského obecnstva, podporováno ráznou a vytrvalou snahou našich zástupců v obecním zastupitelstvu, stalo se konečně skutkem! Naše město se může honosit tím, že po královské Praze je první v Čechách, které má své samostatné divadlo po celou zimní dobu. Nyní je na nás, abychom častou a stálou návštěvou dokázali, že divadlo je nám skutečnou potřebou. Kdo v prsou má cit pro umění a národ, kdo honosí se jménem upřímného národovce, zajisté nám přisvědčí a z plna srdce s námi zvolá: Na zdar českému divadlu v Plzni!*²⁴ Staré městské divadlo v Plzni (**obr. 2**) se nacházelo v dnešní Riegrově ulici a jeho kapacita byla 650 – 800 diváků.²⁵ Na **obr. 3** je interiér divadla.

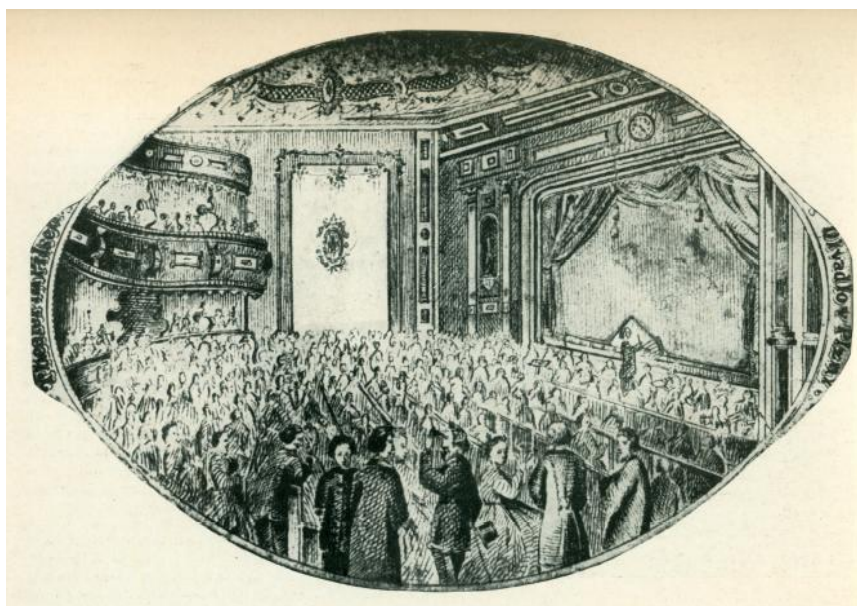

Obr. 2 Staré městské divadlo v Plzni

²³ Kuchynka a kol. (1965), s. 32

²⁴ Plzeňské noviny, ročník II., č. 9., 1. 11. 1865, s. 3

²⁵ <http://www.theatre-architecture.eu/cs/db/?theatreId=9>

Obr. 3 Vnitřek starého divadla podle soudobé rytiny

Zakladatelské dílo Pavla Švandy ze Semčic (v období 1865 – 1875)

V roce 1865 se v městském zastupitelstvu podařil prosadit návrh na postoupení zimní, tedy hlavní sezóny českému divadelnímu souboru. Z pražského *Prozatímního divadla* přichází jako ředitel souboru Pavel Švanda ze Semčic²⁶ – viz **obr. 4**.

Obr. 4 Pavel Švanda ze Semčic st.

²⁶Kuchynka a kol. (1965), s. 11, 12

První plzeňskou sezónu Švanda zahájil 1. 11. 1865. Kromě čtyř přerušení je Švanda plzeňským ředitelem do roku 1885.²⁷ Švandovo působení lze rozdělit do dvou, především ideově odlišných, období. První období trvá přibližně do poloviny 70. let, kdy Švanda dvě sezóny v Plzni nepůsobil. Vyznačuje se nevšední úrovní dramaturgické (především činoherní) linie. Kromě Tylových her se inscenují soudobá domácí dramata – například díla Josefa Jiřího Kolára, Emanuela Bozděcha, Františka Věnceslava Jeřábka nebo Františka Ferdinanda Šamberka a pak klasický světový odkaz, zvláště Shakespearův. Švanda využívá vynikajících uměleckých schopností svého činoherního souboru (například herci Josef Frankovský, Marie Ryšavá, Jakub Seifert, Josef Šmaha, Vojta Slukov nebo Vendelín Budil), který je velmi často doplňován pražskými hosty. Vzniká opera (**obr. 5**) jako druhý umělecký žánr Švandovy éry.

Obr. 5 Tablo první české opery

²⁷ Kuchynka a kol. (1965), s. 11 - 13

Opera zpočátku nedosahuje úrovně činohry, ale v očích měšťanů se stává reprezentativnější součástí divadelní produkce. Na ní se dirigentsky podílejí Mořic Anger a Bohuslav Hřimalý. Ve Švandově druhém období je plzeňským publikem i kritikou svým hereckým uměním hluboce oceňován Eduard Vojan (první polovina 80. let). Dále jsou v Plzni vítány hry Ladislava Stroupežnického a Jaroslava Vrchlického, stoupá obliba konverzačních komedií, zpěvoher ale i výpravných inscenací.²⁸

Pavel Švanda se narodil roku 1825²⁹ v Praze.³⁰ Ve své divadelní práci navazoval na divadelní tradice národního obrození. Přátelil se s Tylem, kterého následoval v základním pojetí divadla (především vždy myslel na výchovnou funkci divadla). V první sezóně řídil plzeňské divadlo z větší části nepřímo. Uměleckou stránku divadla vedl skrze své spolupracovníky, ke kterým patřili například Josef Barák nebo Edmund Chvalovský. Divadlo řídil samostatně od sezóny 1867/1868. Směřoval k vyspělému divadelnictví – vytlačoval podřadnou dramaturgii a uváděl stále náročnější díla. V české dramatuce velmi převažovaly Tylovy hry, dále se uváděly hry Josefa Jiřího Kollára (například *Monika, Žižkova smrt*), Františka Věnceslava Jeřábka (*Služebník svého pána, Závist*). V neposlední řadě byly hrány i hry dramaturga Emanuela Bozděcha (*Baron Goertz, Z doby kotiliónův*). Ze soudobé zábavné dramaturgie Švanda uváděl Šamberkovy veselohry a frašky. Během Švandova působení se velmi často uváděla velká světová díla. V první sezóně *Romeo a Julie*, dále pak následovaly hry *Richard III.*, *Kupec benátský*, *Macbeth*, *Zkrocení zlé ženy*, *Sen noci svatojánské*, později *Král Lear* a *Corilan*. Druhým významně zastoupeným autorem byl Friedrich Schiller – *Valdštynova smrt*, *Fiesko*, *Don Carlos*, později *Panna Orleánská*, *Úklady a láska*, *Loupežníci*. Dále se inscenoval Jean Baptiste Racine (*Phaedra*), Molière - vlastním jménem Jean-Baptiste Poquelin, (*Pacient a lékař*, *Tartuffe*), Johann Wolfgang von Goethe (*Faust*, *Egmont*), Nikolaj Vasiljevič Gogol (*Revizor*), Heinrich Wilhelm von Kleist (*Katynka Heilbronská*).³¹ Kromě činohry se uváděla i opera a zpěvohra. Švandova tvůrčí éra trvala jen do počátku 70. let. Poté docházelo k častějšímu inscenování zábavného a lehkého repertoáru, který předtím Švanda také představoval, ale snažil se ho omezovat.

²⁸ Kuchynka a kol. (1965), s. 13 - 14

²⁹ Kuchynka a kol. (1965), s. 34 - 35

³⁰ <http://www.libri.cz/databaze/kdo18/search.php?zp=1&name=%A9vanda+ze+Sem%E8ic>

³¹ Kuchynka a kol. (1965), s. 34 - 35

Také docházelo k výkyvům v počtu představení, k nedodržováním smluv a závazků. Švanda z Plzně několikrát odešel a v sezóně 1875/1876 se stal ředitelem Josef Emil Kramuele, kterého vystřídal Jan Pištěk (1877/1878), a v sezónách 1881/1882 až 1883/1884 divadlo vedl František Pokorný. Na konci následující sezóny v roce 1885 odešel Švanda z Plzně definitivně.³²

Krise a zápasy (1875 – 1902)

Plzeňské divadlo procházelo od roku 1875 krizí. Do roku 1902 došlo k dvanácti změnám ve vedení divadla a vystříдалo se zde šest ředitelů. Krize je patrná i mimo divadlo. Městská správa a do značné míry i publikum a žurnalistika byla stále nespokojena, stále se hledalo nové vedení. Záhy se přešlo k návratu dřívějšího vedení. Docházelo i k veřejným útokům na vedení divadla.³³ O Švandovi při jeho definitivním odchodu Plzeňské listy napsaly, že „to, co v posledním období Švanda konal, je zločinem na ohrožené české Plzni.“ Pravidlem se stala předčasná ukončení sezóny a skoro železným pravidlem finanční neúspěchy, které leckdy podnikatele zcela ruinovaly a někdy nutily opustit divadelní podnikání. V 80. a hlavně v 90. letech se běžně objevoval povrchní, zábavný, často i senzační repertoár, který byl Švandovi vytýkán. Na předním místě byla frivolní opereta, formalismus výpravných her, hrubé frašky a často se hrály artistické inscenace cirkusového rázu. Diváci dávali na sklonku století ochotně přednost německým představením, které nabízely slavné hosty nebo honosnější výpravu. Plzeňské divadlo poslední čtvrtiny století neposkytuje ale obraz jednoznačného úpadku. Ředitel **Josef Emil Kramuele** (1821 – 1884) byl oproti Švandovi umělecky méně náročný, ale nelze mu upřít zejména v činohře vážné umělecké snahy. Byl také obratný divadelní praktik.³⁴ Kramuele (**obr. 6**) začal divadelně podnikat v roce 1863. Od Zöllnerů si kromě zkušeností převedl talentované herce Františka Paclta a Josefa Frankovského. Roku 1868 otevřel *Arénu v Kravíně* na Vinohradech. V sezóně 1875/1876 byl ředitelem plzeňského divadla. Během ní byl Paclt obsazen jako Hamlet, Othello, Petruccio, Lear. Kvůli špatnému výběru repertoáru

³² Kuchynka a kol. (1965), s. 36

³³ Kuchynka a kol. (1965), s. 38

³⁴ Kuchynka a kol. (1965), s. 38 - 39

od Kramueleho odešel Eduard Vojan, který byl členem jeho společnosti v letech 1876 až 1878.³⁵

Obr. 6 Josef Emil Kramuele

Jan Pištěk nastoupil po Švandovi v sezóně 1877/1878 a po jeho definitivním odchodu se na post ředitele vrátil (1886 až 1889, na druhou část sezóny 1890/1891 a na sezónu 1891/1892). Trochu měl sklon k formalismu, líbivosti, efektu, ale nebyl to jeho převládající rys a úroveň divadla se zlepšila. Pištěka vystřídal Švandův syn **Pavel Švanda ze Semčic ml.** (1892 – 1895). Ve 20. století byl v letech 1900 – 1902 ředitelem **František Trnka**. Trnka chtěl dosáhnout úspěchu pokud možno hodnotnou uměleckou tvorbou. Během krize se vyskytli dva nadprůměrní ředitelé. V 80. letech jím byl **František Pokorný** (1833 až 1893), žák Josefa Jiřího Kollára ze *Stavovského divadla*. Stejně jako Kollár byl rozhodným zastáncem pokrokových idejí a hodnotného umění a také vychovatel talentovaných herců.³⁶ **Pokorný** byl na divadlo oproti svým divadelním současníkům připraven klasickým studiem na gymnáziu. Působil jako herec v Prokopově společnosti, v letech 1854 až 1862 ve *Stavovském divadle*. Napsal úvahu *O dramatickém umění*. Vlastní ředitelské povolení získal roku 1866. Na začátku svého ředitelství se odvážil uvést *Hamleta*, *Othella* nebo *Fausta*. Během koncesí, které byly

³⁵ Dějiny českého divadla, sv. III, s. 157, 158

³⁶ Kuchynka a kol. (1965), s. 38 - 39

udělovány podnikatelům bez vzdělání a zkušeností, se kočující společnosti dostávaly do krize (od poloviny 60. let). František Pokorný nechtěl snížit úroveň podnikání, proto někdy využíval režisérské služby zajištěnějších divadelních ředitelů (například pana Švandy). Vedl nerovný konkurenční boj se Švandovou a Pištěkovou společností. Pro letní sezónu neměl zajištěnou arénu a také dlouho zápasil s operou, protože byl výlučný znalec činohry. Plzeňským ředitelem byl v letech 1881 – 1884 a v sezóně 1885/1886 působil v Prozatímním divadle v Brně.³⁷

Druhou mimořádnou ředitelskou osobností v plzeňském divadle v období 1889/1890, půl sezóny 1890/1891 a v letech 1895 – 1900 byl **Vendelín Budil** (1848 – 1928). Herecké soubory měly celkem dobrou úroveň, také zde působily nebo se formovaly herecké talenty, které se časem většinou staly předními pražskými umělci – například manželé Karel a Marie Ryšaví, Alois Sedláček, později zde účinkovali například Adolf Kreuzmann, Bohumil Kovář, Josef Kysela, manželé Karel a Antonie Lierovi, Karel Želenský st., Miloš Nový, manželé Ladislav a Ema Pechovi nebo Alois a Věra Pivoňkovi. Stejně jako za Švandy často přicházeli hostovat pražští herci Otýlie Sklenářová-Malá, Josef Frankovský, dále Josef Šmaha, Jiří Bittner, Hana Kvapilová; za Pokorného Marie Pospíšilová a Eduard Vojan.³⁸ Vojan mohl své umění projevit ve hrách, které doplňovaly povrchní repertoár. Vystoupil jako Petruccio ve *Zkrocení zlé ženy*, Herec v *Hamletovi*, Beneš v *Mnoho povyku pro nic*, Karel IV. v *Noci na Karlštejně*, Vítek v *Šubertových Probuzencích*, Rudolf II. v *Magelóně* nebo v hlavní roli Gutzkowova *Uriela Acosty*.³⁹ Kritika hodnotila Vojanovo herectví jako „*přirozeně pravdivou, úchvatnou, hluboce procítěnou, mající vždy svůj zvláštní ráz a signaturu svědomitého studia*“.⁴⁰ Vojan a repertoár, ve kterém se uplatňoval, je jednou z nejkvalitnějších stránek plzeňské činohry této doby. Ani po Vojanově odchodu – ve druhé polovině 80. let – a 90. let nechyběli v divadle osobnosti, které úspěšně hájily pozice pokroku a skutečného umění.⁴¹ Na plzeňském jevišti se uvádí i hry kritického realismu (Stroupežnického *Naši furianti*, Štolbova *Závěť* nebo *Slavomam* Karla

³⁷ Dějiny českého divadla, sv. III, s. 158, 162

³⁸ Kuchynka a kol. (1965), s. 38 - 39

³⁹ Kuchynka a kol. (1965), s. 40

⁴⁰ Štěpánek V. (1955), s. 23

⁴¹ Štěpánek V. (1955), s. 24

Pippicha).⁴² Za průkopníka kritického realismu je považován francouzský spisovatel Honoré de Balzac (1799 – 1850).⁴³ V dramatu se kritický realismus projevoval nejprve v komediích s morální tematikou a prvky sentimentu (například Alexander Dumas ml.) a v konverzačních hrách (témata všedního dne, reálné typy). Později vznikaly hry se současnou venkovskou i městskou tematikou.⁴⁴ Zásadní význam pro rozvoj českého realismu měly hry Gabriely Preissové *Její pastorkyňa* a *Gazdina roba*, Jiráskův *Otec* a *Vojnarka* a *Maryša* bratrů Mrštíků.⁴⁵

Životopis Jana Pištěka

Obr. 7 Jan Pištěk

⁴² Kuchynka a kol. (1965), s. 40

⁴³ <http://www.databazeknih.cz/zivotopis/honore-de-balzac-98>

⁴⁴ <http://www.cesky-jazyk.cz/slovnicek-pojmu/divadlo/>

⁴⁵ Kuchynka a kol. (1965), s. 40

Jan Pištěk se narodil v Praze 17. dubna 1847. Vystudoval konzervatoř a Pivodovu pěveckou školu.⁴⁶ František Pivoda (1824 – 1898) chtěl nejprve studovat reálku ve Vídni, ale brzy se rozhodl studovat hudbu a pedagogiku. Později studoval zpěv (dva roky v Itálii). V roce 1869 si založil vlastní pěveckou a operní školu, o kterou byl díky jeho zkušenostem ze soukromého vyučování od začátku velký zájem.⁴⁷ Pištěk byl lyrický tenorista. Pro divadlo měl velké nadšení.⁴⁸ V roce 1869 se oženil s Marií Votýpkovou.⁴⁹ Z tohoto prvního manželství měl dceru Zdenu (po svatbě Bullantová).⁵⁰ Jeho první operní rolí byl Manrico v *Trubadúru* od Giuseppe Verdiho, kterého nastudoval v *Teatro salone italiano*.⁵¹ Roku 1873 byl členem plzeňského divadelního souboru Pavla Švandy ze Semčic v Plzni.⁵² Po sporech s Pavlem Švandou v roce 1874 z tohoto angažmá Pištěk odešel a vystupoval krátce v Rusku jako operní zpěvák. Do Čech se vrátil v roce 1875. Stal se kapelníkem i zpěvákem pod vedením ředitelů Josefa Faltysa a J. E. Kramuele. U Kramueleho několikrát vystoupil v jeho *Aréně v Kravíně* a mimo hlavní sezónu s ním kočoval po Čechách.⁵³ Na jevišti byl velmi oblíbený.⁵⁴ Svou divadelní společnost *Operní, operetní a činoherní společnost Jana Pištěka* založil v roce 1877.⁵⁵ Účinkovali v ní nejlepší tehdejší herci a patřila v té době k největším. Také se svojí hereckou společností jezdil v zimě po Čechách. Divadelní inscenace v jeho podání se vyznačovala bohatou výpravou a provedení jednotlivých kusů byla divácky přitažlivá. Divadlo bylo proto oblíbené, hojně navštěvované a tím si zajistilo hostování ve větších městech. Od začátku října do poloviny prosince 1879 Pištěk hrál poprvé v Brně v *Besedním domě*. Podruhé zde působil do 10. 12. 1880 a potřetí od 10. 9. do konce listopadu 1881.⁵⁶ V roce 1886, kdy působil v Mladé Boleslavi, se členem opery stal Robert Polák a členkou činohry Marie Slánská. Slánská se později provdala

⁴⁶ Langer, s. 2

⁴⁷ <http://jdem.cz/uhxj4>, s. 3, 5

⁴⁸ Táborský V. Š. (1930), s. 152

⁴⁹ Langer, s. 4

⁵⁰ Langer, s. 11

⁵¹ Langer, s. 2

⁵² Táborský V. Š. (1930), s. 152

⁵³ Langer, s. 2

⁵⁴ Langer, s. 4

⁵⁵ Knap J. (1961), s. 87

⁵⁶ Táborský V. Š. (1930), s. 152

za ovdovělého Pištěka.⁵⁷ Jejich syn Theodor (1895-1960) se stal známým divadelním a filmovým hercem.⁵⁸ Pištěk měl dostatek financí, které investoval především do divadelního podnikání. I tak ale dovedl šetřit na maličkostech. V pamětech lze zaznamenat řadu příhod z jeho ředitelského života, například město Vinohrady mu nařídilo zavést do arény vodovod kvůli požáru. Pištěk koupil hadici, kterou napojil na hydrant v nedalekém parku, a městu to tak stačilo. Na každém představení musel být z nařízení úřadů lékař, kterému se platil 1 zl. Pištěk si sehnal medika za 50 kr.⁵⁹ Pištěk velmi nerad dával volné lístky.⁶⁰ Ale denně posílal zdarma 25 vstupenek do Akademického domu, kde je správce prodával za 3 kr. I když byl šetrný, vždy zaměstnával několik hereckých veteránů (například Paclt dostával měsíční plat, na který přispívala Ústřední jednota českého herectva, a navíc měl ještě jednu benefici za rok).⁶¹ Langer uvádí, že Pištěk dosahoval úspěchů díky svému klidu a rozvaze a byl ředitelem, který se nikdy nerozčílil, nebo to na sobě nedal znát.⁶² V roce 1906 byl Pištěk jmenován čestným členem Ústřední jednoty českého herectva. Jan Pištěk zemřel 5. 4. 1907 v Praze. Pohřben je na Olšanských hřbitovech.⁶³

Působení Jana Pištěka v Praze a v Brně

Působení v Praze

O Pištěkově lidovém divadle na Královských Vinohradech pojednává ve své stati *Pištěkovo lidové divadlo na Kr. Vinohradech* Stanislav Langer, který byl přímým Pištěkovým pamětníkem.⁶⁴ Podle svých slov vyhledával informace ke své stati v denním tisku, časopisech, v archivu Národního muzea; dalším zdrojem bylo vyprávění několika žijících herců (například Dyna Hallová-Kubíková nebo Olga Stocká);

⁵⁷ Spalová O. (1978), s. 127

⁵⁸ <http://www.osobnosti.cz/theodor-pistek-i.php>

⁵⁹ Langer, s. 17

⁶⁰ Ibid.

⁶¹ Langer, s. 18

⁶² Langer, s. 17

⁶³ Langer, s. 21, 22

⁶⁴ Stanislav Langer (1887–1967) byl zpočátku ochotník, později začínal u kočovných divadelních společností ředitelů Antonína Mušky či Jana Blažka. Jako profesionál od roku 1911 působil jako herec, ředitel, umělecký šéf činohry, režisér, majitel divadel, anebo dramaturg na různých scénách v Brně, Plzni, Ostravě, Českých Budějovicích, Liberci nebo v Praze.

posledním podkladem byly jeho vlastní zkušenosti. Pištěka poznal nejprve během studií jako divák, později v jeho divadle působil jako herec a režisér.⁶⁵ Pištěkovo divadlo na Vinohradech nebylo jediným pražským lidovým divadlem, které vzniklo buď přímo na Vinohradech, nebo v těsné blízkosti. V této lokalitě byla založena většina významných lidových divadel. Pištěkovo divadlo je ale významné tím, že ze všech divadel v oblasti Vinohrad sloužilo divákům nejdéle – téměř 50 let.⁶⁶ Důležitost Pištěkova divadla spočívá hlavně v repertoáru. Langer uvádí, že převažoval hodnotný repertoár – to i přesto, že Pištěk neměl žádnou finanční podporu. Diváky tvořili řemeslníci, měšťané, drobní úředníci se svými ženami, dělníci, služky a vojáci. Pištěk kromě poskytování zábavy své návštěvníky také vychovával.⁶⁷ Kramuele postavil v roce 1868 *Arénu v Kravíně*, ve které hrál pravidelně od jara do podzimu. Aréna byla dřevěná na podezdívce, neměla zastřešení. Nacházelo se v ní 6 lóží, v přízemí měla 340 míst, počet sedadel na tribunách a na galerii byl 214, pak byla místa k stání. Vešlo se do ní přibližně 1000 diváků.⁶⁸ Aréna se nacházela na Královských Vinohradech, které tehdy nebyly součástí města Prahy.⁶⁹ V roce 1874 musel Kramuele arénu opravit, avšak nedisponoval k tomu dostatkem finančních prostředků. O dva roky později byly stavební komisí nařízeny opravy, které společně se silnou konkurencí ještě více zhoršily Kramueleho finanční situaci – koncem září byl nucen arénu opustit. *Aréna v Kravíně* přešla do dražby. Pištěk ji na radu dramatika Šamberka převzal.⁷⁰ Majitel pozemku prodal zchátralou arénu na dřevo. Majitel místa bývalé arény Pištěkovi pozemek pronajal za 4 zlaté. Pištěk ji svými prostředky nechal důkladně opravit a vlastník pozemku posléze dřevěnou stavbu zpětně koupil za 350 zl.⁷¹ Prvním představením, kterým Pištěk zahájil provoz, byla komedie *Dcery pana Zajíčka* Adolfa L'Arrongeho (premiéra se konala 12. 5. 1878). Během první sezóny, která končila 30. 9., se uvedlo 37 zpěvoher a 118 činoher. Ze zpěvoher se hrály především operety – například *Fatinica*, *Krásná Galathea*, *Giroflé-Giroflá*, *Orfeus v podsvětí* nebo *Vévodkyně z Gerolštejnu*. Z významných činoher měly premiéru *Zkrocení zlé ženy*, *Sklenice vody*, kterou napsal

⁶⁵ Langer, s. 1

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ Langer, s. 1

⁶⁸ Langer, s. 2, 3

⁶⁹ Táborský V. Š. (1930), s. 79

⁷⁰ Langer, s. 3, 4

⁷¹ Táborský V. Š. (1930), s. 152

Eugène Scribe, *Světa pán v županu* od Bozděcha, *Jiříkovo vidění*, *Paličova dcera* nebo *Loupežníci*. Druhá sezóna trvala pouze od 11. 5. do 4. 6. 1879 – odehrálo se jen něco přes 20 her, z toho 9 zpěvoher.⁷² Arénu navštěvovali obyvatelé tehdejší Prahy.⁷³ Zda se představení odehrálo či nikoliv, záleželo na počasí.⁷⁴ Červenobílý prapor, který se za Kramueleho umisťoval na bývalou Žitnou bránu, oznamoval, zda se v *Aréně v Kravíně* bude hrát. Pištěk prapor vztyčil do míst, kde se dnes nachází kostel Sv. Ludmily na Mírovém náměstí.⁷⁵ Poté, co Pištěk přijal do angažmá Vendelína Budila, dochází k výraznému zvýšení úrovně činohry. Budil kromě herectví také režíruje, překládá a upravuje hry. Velmi ho podporuje také E. Vojan. Vojan získal hlavní roli v divácky úspěšné hře *J. K. Tyl* od Šamberka. Zanedlouho je ale Vojan nespokojen s tím, že Budil dostává hlavní role, a proto odchází do Plzně, kde je ředitelem Pokorný. Pištěk přijímá jako altistku Budilovu ženu Cenzi. Uvádí novou Šamberkovu hru *Podskalák*, kterého odmítl Švanda. Hra je velmi úspěšná, proto Pištěk uvádí ještě další Šamberkovy hry – *Palackého třída* a *Divadelní vlak*, které ale nejsou tolik divácky navštěvované. Úspěšná je hra *Majitel hutí*, kterou napsal Georges Ohnet. V roce 1880 uvedl Pištěk 103 her, z toho 60 činoher. Stejný počet představení se v *Aréně v Kravíně* uvedlo v příští sezóně – činoher bylo 76.⁷⁶ Pištěk sice chátrající arénu opravil, ale v květnu 1881 se propadla část podlahy na galerii. Při tomto incidentu se zranili tři lidé. Z tohoto důvodu byla nařízena oprava, která byla dokončena o měsíc později. Uvádí se, že tato nehoda zapříčinila také pokles návštěvnosti. Další úbytek bohužel nastal po srpnovém požáru *Národního divadla* v roce 1881. Pištěk se rozhodl postavit na stejném místě novou arénu.⁷⁷ Aréna, která stála 15 000 zl., byla dílem tesařského mistra Kutiny.⁷⁸ *Letní divadlo na Vinohradech* (**obr. 8**) bylo dokončeno v roce 1882. Kromě hlediště byly jednotlivé části zastřešené.⁷⁹ V *Aréně v Kravíně* se naposledy hrálo 13. 9. 1881. První představení v *Letním divadle na Vinohradech* se konalo 18. 5. 1882.⁸⁰ Každý den se

⁷² Langer, s. 6

⁷³ Langer, s. 5

⁷⁴ Langer, s. 3.

⁷⁵ Táborský V. Š. (1930), s. 79

⁷⁶ Langer, s. 7, 8

⁷⁷ Langer, s. 4, 5

⁷⁸ Táborský V. Š. (1930), s. 152

⁷⁹ Langer, s. 4, 5

⁸⁰ Langer, s. 8

výrazně zvyšovala návštěvnost.⁸¹ Pro další zvýšení Pištěk zval také artisty.⁸² Za 11 sezón uvedl Pištěk na Vinohradech 1799 her – většinu tvořily činohry, kterých bylo 1377. České hry byly zastoupeny v menším počtu – činoher bylo 308 a zpěvoher pouze 30.⁸³

Obr. 8 Pištěkovo Letní divadlo na Královských Vinohradech

První sezóna trvala od 18. 5. do 5. 10. 1882. Uvedlo se 122 představení, z toho 89 činoher. Z českých oper se hrály nejčastěji díla Smetanova *Prodaná nevěsta*, *Hubička*, *V studni* (V. Blodka) a *Oslavenec* od Jindřicha Hartla. Šamberkovy hry byly uvedeny 11x a dvakrát vystoupili artisté.

Ve druhé sezóně (5. 5. – 2. 10.) se odehrálo 152 her (121 činoher). Smetanova *Hubička* zastupovala jako jediná českou operu, Šamberk měl 12 her, vystoupili také polští tanečníci.

V roce 1884 (11. 5. – 28. 9.) se neuvedla ani jedna česká opera. Šamberk měl opět 12 uvedení, artisté vystoupili 19x.

⁸¹ Langer, s. 5

⁸² Langer, s. 8

⁸³ Langer, s. 10

Čtvrtá sezóna trvala od 2. 5. do 29. 9. 1885. Hrál se 142 představení (113 činoher). Uvedla se *Hubička* a *V studni*. Šamberk měl 9 her, artisté nevystoupili.

V roce 1886 (11. 4. – 29. 9.) bylo 142 představení (102 činoher). Hrál se *Hubička*, *V studni*, Šamberk 9x. Úspěšná byla opereta *Velkomogul*, kterou napsal Edmond Audran (19 uvedení). Dvakrát vystoupili artisté.

V šesté sezóně (17. 4. – 3. 10. 1887) se hrálo 154 představení (118 činoher). Česká opera nebyla žádná, Šamberk uveden 9x. V roce 1888 (1. 4. – 7. 10.) bylo 188 představení. Hartlova zpěvohra *Natalie* nebyla úspěšná. Tyl se hrál 12x, Šamberk 7x, dvojí vystoupení artistů. **V osmé sezóně** (21. 4. – 30. 9. 1889) bylo 179 představení (138 činoher). Jednou se hrála *Natalie*, Tyl 10x, Šamberk 8x, artisté nevystoupili.

V roce 1890 (od 6. 4.) se uvedlo 195 představení (139 činoher). Z oper se hrál *Zábor a Ludiše* od J. Hartla (4 uvedení), dále opereta *Rosa Šandor*, kterou napsal Josef Alexander Jelínek (7x). Tyl 4x, Šamberk 19x, artisté nevystoupili.

Desátá sezóna trvala od 12. 4. do 30. 9. 1891 a uvedlo se 187 představení (148 činoher). Z českých oper se hrála jen *Rosa Šandor*, Tyl 2x, Šamberk 8x, jednou se uvedl Kollár, artisté vystupovali často.

V poslední jedenácté sezóně (od 10. 4. do 5. 10. 1892) se hrálo 199 představení (174 činoher). Česká zpěvohra byla zastoupena Jelínkovou novinkou *Tisíc a jedna noc*. Během jednoho týdne se 17x uvedl Šamberk. Dále se hrály činoherní novinky: *Maďarský souboj* od Ladislava Nováka, *Výstavní los*, kterou napsala Tekla Náhlovská, a *První květy* od Karla Želenského (vlastním jménem Karel Drápal).⁸⁴ Na **obr. 9** je Pištěkova společnost. Fotografie byla zhotovena den před začátkem bourání *Arény v Kravíně*.⁸⁵

⁸⁴ Langer, s. 9, 10

⁸⁵ Knap J. (1961), obr. 17. Pištěkova společnost v roce 1892, nečíslováno, mezi s. 128 a s. 129

Obr. 9 Pištěkova společnost v roce 1892 (Pištěk stojí uprostřed)

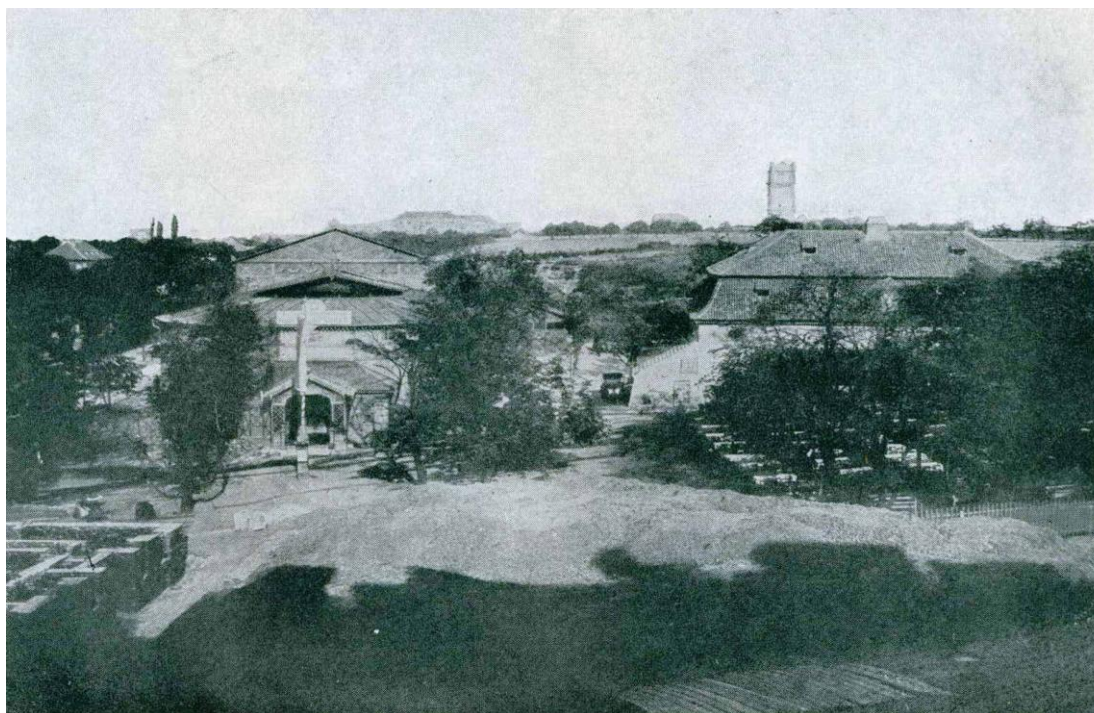
V roce 1886 Budil odešel od Pištěka k Švandovi do Brna.⁸⁶ Letní divadlo stálo na pozemcích, které se na podzim 1892 rozhodli majitelé prodat jako stavební parcely, protože se Vinohrady rozrůstaly. Pištěk se s majiteli nedohodl na prodloužení pronájmu pozemků ani o jejich případné koupi, proto hledal jiné místo. Nakonec se o pronájmu dohodl s dědici a majiteli Weinertovými. Jednalo se o tři parcely, které se nacházely na rohu Korunní třídy a Kladské ulice, nedaleko městské vodárny⁸⁷ – viz **obr. 10**⁸⁸. Vinohradská vodárenská věž v Korunní ulici je výraznou dominantou Vinohrad. V roce 1882 ji nechalo podle návrhu architekta Antonína Turka postavit tehdy samostatné město Královské Vinohrady. Věž je v novorenesančním slohu a stala se součástí vodárenského areálu. Na vrcholu věže jsou nárožní pylony, také je zde znak Královských Vinohrad.⁸⁹

⁸⁶ Spalová O. (1978), s. 129

⁸⁷ Langer, s. 11

⁸⁸ Knap J. (1961), obr. 18. Pištěkova aréna na Vinohradech (roh Slezské ulice), nečíslováno, mezi s. 128 a s. 129

⁸⁹ <http://stovezata.praha.eu/vinohradska-vodarenska-vez.html>

Obr. 10 Pištěkova aréna na rohu Slezské ulice Vinohradech (nedaleko městské vodárny)

Začátkem února 1893 Pištěk žádá vinohradskou městskou radu o přenesení arény z Kravína a také o postavení restaurace. Městská rada ho odkázala na okresní zastupitelství. Ustanovená stavební komise Pištěkovi udělila povolení přenést *Arénu v Kravíně*. Schodiště před hlavním vchodem přesahovalo parcelu na obecní pozemek, proto musel Pištěk platit roční uznávací poplatek (5 zl.). Tesařský mistr A. Kubeš použil materiál ze staré arény a stavba nové dosáhla částky 10 000 zl. Rozšířil ji širokým ochozem. Ozdobou byl mohutný věžní portál. Rozměry hlediště čítalo 21,5 metru šířky a 21 metrů hloubky a bylo osvětleno jednou obloukovou lampou. Provozní část arény spolu se zákulisím bylo zastřešené. Kapacita arény činila 1800 míst. První představení proběhlo 30. 4. 1893. Pištěk uvedl komedii *Praha je Praha*, kterou napsal Oscar Blumenthal a přeložil ji Jakub Arbes. 8. července 1893 se Pištěk od městské rady dozvěděl, že po povolení stavební komise nejsou námítky proti zahájení her. Městská rada také nařídila Pištěkovi, aby z každého představení odváděl 60 krejcarů do chudinské pokladny. V zimní sezóně získal Pištěk od místodržitelství povolení odehrát 24 představení v *Národním domě* na Vinohradech. Pak získal další povolení, takže

v *Národním domě* hrál do dubna 1897. Toto období Pištěkovy činnosti je charakterizováno špatnou návštěvností a nízkým diváckým zájmem. Podobné to bývalo i za jeho předchůdce Karla Stockého.⁹⁰ Umělecká stránka Pištěkovy produkce je však hodnocena vysoce, i přesto, že kritika by přivítala v činohře více vážný repertoár. Hovorkovy Divadelní listy chválily především operní soubor – herce Heše, Bohumila Ptáka, Poláka, Kroupu, Melichárka, Panznerovou, Součkovou a Towarnickou, dále Karla Kovařovice, který řídil orchestr, a výkony pěveckého sboru. Pištěk postupně přepracoval *Letní divadlo* na celoroční provoz. Nejprve pokryl hlediště provizorní střechou (plachtou). V roce 1900 zhotovil vinohradský tesařský mistr M. Bílek definitivní posuvnou střechu a bylo tak možné odehrát představení i za deště. Parní topení zařídila firma Jana Štětky. Počátkem 20. století se *Letní divadlo na Vinohradech* stává stálým, i když dřevěným divadlem. Pištěk bere zpět žádost o plzeňské divadlo, které tak získal František Trnka. Koncem sezóny rozpouští soubor opery, protože přední herci odcházejí do *Národního divadla* nebo do zahraničí. V angažmá zůstali jen členové činohry, dále několik zpěváků pro frašky se zpěvy a 12-ti členný orchestr hlavně pro meziaktní hudbu. Podobné seskupení hudebníků bývalo v pražských divadlech ustáleným zvykem.⁹¹ Budil, který skončil s ředitelstvím na venkově a také ve své aréně *Na Obcizně* v Plzni, se později vrátil k Pištěkovi. Jeho příchodem se opět zlepšil repertoár. Uvedly se Shakespearovy hry *Král Lear*, *Mnoho povyku, Romeo a Julie*, *Hamlet*, *Othello*, *Zkrocení zlé ženy*. Hitem se stal *Quo vadis?* – román Henryka Sienkiewicze zdramatizovaný J. Hofmanem. Hra měla úspěch i u kritiky. Později se uvedla fraška *Na cestě k milionu*, kterou napsal Slavčinský. Další zdramatizovaný román Sienkiewicze *Ve znamení kříže*, který přeložil Budil, zaznamenal ještě větší úspěch než *Quo vadis?*. Dalšími uvedenými hry byly například *Hrubá košile* s podtitulem *Národní švec* od Carla Karlweisa, *Ta první láska* (autoři Maloch a David), *Slabí lidé*, kterou napsal Otto Faste. Adolf Gabriel vybral ke své benefici hru *Tartuff*.⁹²

⁹⁰ Langer, s. 12

⁹¹ Langer, s. 16

⁹² Langer, s. 19

Působení v Brně

Prozatímní národní divadlo v Brně nemělo od města takovou podporu, jakou mělo německé divadlo. Oproti pražskému Národnímu divadlu nemohlo Brno počítat s národně a umělecky vyspělým obecnstvem. Stálé diváky si muselo získávat mezi pracujícími, drobným měšťanstvem a českou inteligencí v Brně i v ostatních moravských městech. První dvě sezóny (1884 – 1886) jsou považovány za stabilizační. V první sezóně byl ředitelem Jan Pištěk. Pištěk divákům neposkytl víc, než dával běžný činoherní repertoár soudobých kočovných společností. Městu ale zajistil pravidelná česká operní představení. Uvítal to Leoš Janáček v *Hudebních listech*. Druhou sezónu získal František Pokorný. Předem se seznámil s divadelními poměry a byl přesvědčen, že diváci se musí vychovat na starší domácí dramate. Proto uváděl hlavně nejzávažnější Tylova dramata. Snažil se získat pravidelné diváky, proto zavedl odpolední představení pro mládež. Třetí sezónu (1886/1887) se ředitelem stal Švanda.⁹³ Jan Pištěk se stal prvním ředitelem nově postaveného *Prozatímního divadla v Brně*. Působil zde od 6. 12. 1884 do 16. 3. 1885.⁹⁴ V roce 1886 byla Pištěkova opera 80-ti členná. Činoherní soubor v aréně měl 22 členů. V tomto roce byla opera na nejvyšší umělecké úrovni a Pištěk se s ní v dubnu vydal z Brna na dva měsíce do Splitu. Měl nastudováno celkem 17 oper. Byly jimi například *Prodaná nevěsta*, *Hubička*, *V studni*, *Sedlák kavalír*, *Čarostřelec*, *Marta*, *Al. Stradela*, *Car a tesař*, *Němá z Portici*, *Carmen*, kterou složil Bizet, *Lohengrin* nebo *Tannhäuser* (obě od Richarda Wagnera). Cestou zpátky Pištěk sehrál několik her v Záhřebu. Zájezd měl velký úspěch (i politický). Ale i tak **Družstvo českého divadla v Brně** s Pištěkem neobnovilo smlouvu.⁹⁵ V letech 1893 až 1896 byl podruhé brněnským ředitelem Pištěk. V roce 1894 se v Brně poprvé hrála Maryša. Do konce 90. let se brněnský repertoár příliš neměnil od ostatních společností. Pravidelně se uváděl Tyl, Kolár, Stroupežnický, Bozděch, Šubert, Vladimír Šimáček a Vrchlický. Kromě nich se hráli také autoři méně známí nebo méně hraní – například Ladecký, Šípek, Josef Václav Frič nebo Karel Pippich. Také v Brně byl

⁹³ Dějiny českého divadla, sv. III, s. 264

⁹⁴ Táborský V. Š. (1930), s. 153

⁹⁵ Langer, s. 13

repertoár doplňován zdramatizovanými romány Julea Verna – například *Cesta kolem světa* nebo *Děti kapitána Granta*.⁹⁶

Působení Jana Pištěka v Plzni

Svou divadelní společnost Pištěk založil v roce 1877.⁹⁷ Plzeňské listy se zmiňují o Pištěkově žádosti o divadlo v sezóně 1877/1878 a o vzniku jeho společnosti: Pro letošní sezónu městského divadla se kromě pana Švandy uchází pan Pištěk, který zřizuje novou divadelní společnost.⁹⁸ Pištěk se poprvé stal ředitelem divadla v Plzni v zimní sezóně 1877/1878.⁹⁹ Plzeňské listy 8. 9. 1877 uvádějí: Městské divadlo bylo prý zadáno panu Pištěkovi, který se dle doslechu obklopil kvalitními hereckými kolegy.¹⁰⁰ Nahradil tak Švandu, jehož repertoár byl více zaměřen na tržby než na uměleckou úroveň. Pištěkovým kapelníkem byl Hartl, ve kterém měl velkou oporu. Silná byla také opera.¹⁰¹ Jejimi členy byli Jan Novák (zároveň režisér), František Mareš, Karel Stock (vlastním jménem Karel Rotbauer, druhý pseudonym Karel Stocký), Blažek, Kokoška, R. Svoboda, František Bartovský, Kriescheová, Ludikarová a Klára Schambergerová.¹⁰² Táborský uvádí ještě Brožka.¹⁰³ Režisérem činohry byl Lier, pod kterým působili Josef Šanda, manželé Ryšaví, manželé Jan a Marie Poláčkovi, Karel Krš, Karel Chvapil, Stocký, Lierová, Ryšavá, Mathilda Křepelová, Marie Pištěková (sestra Pištěka).¹⁰⁴ Táborský ještě doplňuje herce Aloise Sedláčka, Václava Vodičku, Strnada, Kellera a herečky Fialovou, Květenskou a Petrsovou. Jako hosté vystupovali Sklenářová-Malá, Schieblová-Borecká, Sumová, Heislerová, Melichárek, Frankovský nebo Tschörner. Kvalita opery nebyla příliš dobrá – uváděl se repertoár, který byl uváděn už dříve. Jedinou novinkou byl *Romeo a Julie*. Dalšími byly například *Giroflé-Girofla*, *Marta*, *Krásná Galathea*, *Offenbachova Svatba při lucerně*, *Orfeus v podsvětí*, *Prodaná nevěsta* nebo *Troubadour*. V činohře se oproti tomu sehrálo několik novinek jako

⁹⁶ Dějiny českého divadla, sv. III, s. 268

⁹⁷ Knap J. (1961), s. 87

⁹⁸ Plzeňské listy, č. 71, 6. 9. 1877, s. 3

⁹⁹ Táborský V. Š. (1930), s. 152

¹⁰⁰ Plzeňské listy, č. 72, 8. 9. 1877, s. 2

¹⁰¹ Táborský V. Š. (1930), s. 152

¹⁰² Knap J. (1961), s. 88

¹⁰³ Táborský V. Š. (1930), s. 152, 153

¹⁰⁴ Knap J. (1961), s. 88

například *Fromont junior a Risler senior*, kterou napsali Alphons Daudet a Adolphe Belot, *Slavnosti založení* od Gustava Mosera a Elišky Peškové, *Viola*, kterou napsal Shakespeare, *Světa pán v županu*, *Dáma s kaméliemi*, kterou napsali Dumas a Züngerl, *Pan prefekt* od Goudineta nebo *Otrok*.¹⁰⁵

Z prvního působení Pištěka v Plzni uvádím několik parafrázovaných citací z dobového tisku (Plzeňských listů):

6. 9. 1877: Pro letošní sezónu v městském divadle se kromě pana Švanda uchází také pan Pištěk, který zřizuje novou divadelní společnost.¹⁰⁶

13. 9. 1877: Již 1. 10. bude v městském divadle zahájena zimní sezóna. Hlavně činohra má dosud málo členů. Doufáme však, že pan Pištěk bude kompletovat svou společnost některými osvědčenými silami.¹⁰⁷

Jan Pištěk poslal do Plzeňských listů prohlášení, které bylo zveřejněno **4. 10. 1877:** Slavné zastupitelstvo královského města Plzně mi svěřilo správu městského divadla pro sezónu 1877 – 78. V pocitu této velké pocty jsem neopomenul, a také pro budoucnost nezameškám žádné příležitosti, abych se s vynaložením všech možných obětí opatřil vším, čeho mého podniku v oboru dramatického umění třeba, abych vykonal nesnadné povinnosti, v jaké jsem se uvázal, ke svrchované spokojenosti zástupců královského města Plzně a obecnstva. Vědomí nejlepší vůle a poctivé snahy, jakož i neméně zdařilé sestavení spolehlivých uměleckých sil jsou mi bezpečnou zárukou, že se podaří zachovat sobě i pro budoucnost neocenitelnou důvěru svých příznivců. Jedině hojná návštěva diváků mi umožní vždy bohatší rozvoj mých snah a sil. Řada her bude dnes zahájena činohrou *Fromont a Risler*, která dosáhla znamenitého úspěchu na prvních evropských jevištích.¹⁰⁸

Plzeňské listy zveřejnily v neděli **7. 10. 1877** repertoár městského divadla na pár dní: V neděli fraška *Svůj k svému*, v pondělí činohra *Preciosa*, v úterý dvě hry – *On nežárli* a opereta *Krásná Galathea*, ve které poprvé vystoupí sl. Kriescheová a sl. Dubikarová, a

¹⁰⁵ Táborský V. Š. (1930), s. 153

¹⁰⁶ Plzeňské listy, č. 71, 6. 9. 1877, s. 3

¹⁰⁷ Plzeňské listy, č. 73, 13. 9. 1877, s. 2

¹⁰⁸ Plzeňské listy, č. 79, 4. 10. 1877, s. 2

ve středu *Fromont junior a Risler senior*.¹⁰⁹ Kromě toho také přinášejí obsáhlé shrnutí hry *Fromont a Risler*: Ve čtvrtek byla zahájena sezóna Daudetovou efektní činohrou *Fromont mladší a Risler senior*, která se na všech jevištích setkala s největším úspěchem. Alfons Daudet zpracoval společně s Adolfem Belotem výtečný, cenou francouzské akademie oceněný, román v činohru, která – i když se ceny románu nijak nevyrovná – zaujímá jedno z předních míst v moderním dramatu. Společnost pana Pištěka se přičinila o to, aby obtížné drama bylo slušně sehráno. Společnost je ale dosud nekompletní. Je to dáno tím, že pan Pištěk dostal divadlo velmi pozdě. Musí se doplnit hlavně herečky. Pánové Šanda a Poláček i dámy Ryšavá a Křepelová jsou staří známí, které diváci vždy rádi vidí a jejich výkony odměňují hojným potleskem. Slečna Křepelová hrála Sidonii s velkým úspěchem. Pan Vodička hrál velmi těžkou roli Rislera st. Jak jsme s potěšením poznali, pan Vodička je důmyslný herec, který si svou roli dobře promyslí. Dosud mu však chybí rutina a je potřeba, aby masce věnoval více péče. Druhou větší mužskou roli Rislera ml. měl pan Strnad, který je obecně dobře známý od Kramueleho. Paní Fialová (dříve pod jménem Skálová) nás jako Clára nikterak neuspokojila. Podobné úlohy jí nesvědčí. Slečna Petersová byla zcela nedostatečná v malé roli Desirée. Úprava byla velmi pečlivá, což jsme nebyli zvyklí vidat u pana Švandy. V pátek se dával *Diblík* podle očekávání před prázdným hledištěm. Pan ředitel pochybil, že tento starý otřepaný kus vytáhl z divadelního archivu. Celé představení bylo rozervané.¹¹⁰

11. 10. 1877: Ředitelství zamýšlí v pátek neuvádět žádné hry. Dříve vypouštěl také pan Švanda také jeden, někdy dva dny v týdnu.¹¹¹

V neděli **14. 10. 1877** se Plzeňské listy krátce zmiňují o druhém divadelním týdnu, kdy bude poprvé uvedena opera. Na programu je oblíbená *Marta*. Dále chválí hudební kapelu pana Vavřínka, která dříve meziaktí odbývala. V druhém delším článku pak uvádějí: Včera byly zahájeny hry pro předplatile. S potěšením konstatujeme, že letos se sešlo dost abonentů a doufáme, že i ostatní diváci bez předplatného zachovají divadlu přízeň. Ředitel má nyní dbát na to, aby brzy měl nastudován hojný repertoár a hlavně aby doplnil mezery ve společnosti. Nestačí, aby role byly obsazeny, musí být obsazeny

¹⁰⁹ Plzeňské listy, č. 80, 7. 10. 1877, s. 2

¹¹⁰ Plzeňské listy, č. 80, 7. 10. 1877, s. 3

¹¹¹ Plzeňské listy, č. 81, 11. 10. 1877, s. 2

alespoň dostatečně. K tomu je zejména nutné, aby artistické řízení bylo svěřeno zkušenému režisérovi, který by zcela znal divadlo i členy společnosti. Pak nikdy nebude obsazování úloh nahodilé. Herectvo je u divadla hlavní věcí. Pokud je každý herec na svém místě, výsledek je nepochybný. V několika hrách jsme viděli některé herce, které si teď projdeme. Slečna Křepelová hraje již od kolika let v nejlepších venkovských společnostech s velkým úspěchem salonní i tragické milovnice. Nepamatujeme si ani jeden večer, kde by něco pokazila. Paní Fialová je jistě dobrou posilou pro každou společnost, pokud je obsazena na správné herecké místo. Tragický obor jí však docela nesevďčí. Rádi ji uvidíme v naivních rolích. Na svém místě bude v komedii a frašce. Ostatní dámy činohry (slečna Petersová a Květenská) budou hrát druhé milovnice a lze očekávat, že své vady odstraní pílí. Dosud neobsazen je velmi důležitý obor matek a komických stařen. Paní Ryšavá totiž jen ochotně společnosti pomáhala a již příští týden ji opustí. Z mužských členů je na prvním místě velmi snaživý a všestranný pan Šanda. Výtečně zastává hlavně obor starších komických rolí a také v operetě je vítanou silou. O panu Vodičkovi jsme se už zmiňovali. Jen bychom mu radili, aby se věnoval výhradně charakternímu oboru. Hraje role milovníků, které mu ale nejsou přiměřeny. Tento obor je zastoupen pány Sedláčkem a Strnadem. Pan Sedláček bude vždy hrát úspěšně salonní milovníky. Při komických rolích by měl dbát toho, aby nepřeháněl (má k tomu náklonnost). O panu Strnadovi panuje shoda, že mluví rychle. Kromě toho, že mu není rozumět, tak skoro v každé větě udělá chybu. Chybu neopraví, ale kvapí dál a často tak vytvoří nejrůzovější nesmysl. Potřebuje jen pevnou vůli, aby to překonal. Pan Poláček hraje komiky. S potěšením konstatujeme, že komičnost nevidí v tom, když se herec stále přeříkává, když provádí po jevišti podivné skoky a když stále hledí upnout pozornost diváků jen na sebe a přitom nedbá toho, že ruší celek. K doplnění herců je potřeba získat hlavně herce pro role otců. Pan Chvapil je velmi potřebný epizodista, ale velké role mu nesevďčí. Stejně tak i pan Krš, který je ale dost zaměstnán jako inspicient. O opeře toho zatím nemůžeme moc říci. Už teď lze konstatovat, že slečna Ludikarová má krásný, objemný alt a slečna Krieschová je rozkošný zjev se zvonkovitým hlasem. V panu Hartlovi má naše divadlo obezřetného, energického kapelníka.¹¹²

¹¹² Plzeňské listy, č. 82, 14. 10. 1877, s. 2, 3

28. 10. 1877: K provozování se připravuje půvabná, velká opereta *Giroflé-Girofla*. Hlavní role mají pánové Pištěk, Rothbauer a slečna Krieschová. Ve prospěch skladatele Hartla se bude hrát jeho opera *Horníci*.¹¹³

Ve čtvrtek **1. 11. 1877** Plzeňské listy uvádějí: Nedělním hrám se letos věnuje větší péče než v minulých letech. Dříve bylo zvykem uvádět v neděli banální frašky, díky kterým se návštěvě divadla vyhýbali více vzdělaní lidé. Letos směřují ředitelovy snahy k tomu, aby se v neděli hrály lepší kusy. Pan ředitel se velmi zavděčil divákům tím, že se mu podařilo získat k pohostinské hře pana Melichárka, oblíbeného člena společnosti pana Švandy. Pan Melichárek vystoupil jako Lyonel v *Marthě*, kde byl skoro po každém vystoupení bouřlivě odměňován. Také ostatní herci byli uspokojiví. V úterý se hrála Kneislova burleska *Farář a jeho kostelník*. Pan Vajcr vytvořil z kostelníka typickou figuru, kostelník byl jeho nejlepší rolí. Diváci se během hry téměř nepřestali smát.¹¹⁴

Poté, co v roce 1886 **Družstvo českého divadla v Brně** neobnovilo Pištěkovi smlouvu, si Pištěk podal žádost do Plzně. Žádost si podal také Vojan, který se stal Pištěkovi vážným soupeřem. V žádosti Vojan představil své plány na zlepšení – hlavně v opeře. Novým šéfem opery chtěl stanovit Karla Kovařovice.¹¹⁵ Kovařovic byl významným dirigentem a skladatelem, později se stal ředitelem a šéfem opery *Národního divadla*.¹¹⁶ Vojan ale na poslední chvíli žádost stahuje a Pištěk se podruhé stává plzeňským ředitelem, kterým je do konce sezóny 1888/1889. Díky angažování Kovařovice nemusí rozpouštět operu. Předměstští diváci v *Letním divadle* ale stejně dávali přednost činohře a operetě.¹¹⁷ Nově uvedenými operami byly *Carmen*, *Postillon z Lonjumeau*, kterou složil Adolphe-Charles Adam, *Lohengrin* a *Tannhäuser* nebo *Dalibor*.¹¹⁸

Další průběh druhého a zároveň nejdelšího Pištěkova působení opět v retrospektivě dobového tisku:

¹¹³ Plzeňské listy, č. 86, 28. 10. 1877, s. 2

¹¹⁴ Plzeňské listy, č. 87, 1. 11. 1877, s. 3

¹¹⁵ Langer, s. 13

¹¹⁶ Táborský V. Š. (1930), s. 153

¹¹⁷ Langer, s. 13, 14

¹¹⁸ Táborský V. Š. (1930), s. 153

Plzeňské noviny **3. 7. 1886** píšou o zadání divadla: Pan Vojan podal rezignaci. Vzdává se v ní ředitelství plzeňského divadla, které mu bylo uděleno. Proto se ředitelem stal okamžitě pan Pištěk. Pan Pištěk jistě ke své dobré společnosti přidá další herce a je se tedy co nadát, že české divadlo v Plzni bude moci podstoupit každou konkurenci.¹¹⁹

6. 7. 1886: Pan ředitel Pištěk angažoval ke své společnosti Františka Šípka, v Plzni oblíbeného komika, který byl bez angažmá. Zaslouží si to chválu také proto, že pan Pištěk dosud neměl žádného dobrého komika.¹²⁰

Plzeňské listy píšou **16. 9. 1886** ve fejetonu: Ředitel Pištěk k nám zanedlouho zavítá s velmi četnou a poměrně velmi dobrou společností operní, operetní a činoherní. Příští divadelní sezóně hledíme vstříc s největším uspokojením. V poslední době jsme několikrát měli možnost vidět Pištěkovu společnost „v Kravíně“ na Vinohradech. Pištěk se dobře připravuje na Plzeň. Svědectvím je svědomitá, nádherná úprava, přísná režie a inteligentní skromnost účinkujících. Pokud bude obecenstvo divadlo pilně navštěvovat, poskytne tím Pištěkovi možnost, aby svou společnost a celý aparát udržoval ve výborném stavu a stále zdokonaloval. Pištěk může velmi dobře konkurovat s každou společností, která nedostává státní nebo zemskou podporu. Ředitel musí ve vlastním prospěchu vše vynakládat k neustálému pokroku, musí zejména činohru vzhledem k personálu a repertoáru opatřit tak, aby byla vzorem. Přísná, neúprosná režie musí mít úplný vliv jak na přední síly, tak i na posledního statistu. Několik lhostejných členů sboru nebo statistů může škodlivě porušit dobrý dojem sebelepších výkonů prvních sil. Velmi se těšíme na letošní sezónu. Musíme hledět k tomu, aby se dosavadní divadelní budova prokázala malou a nedostatečnou, pak musí město přikročit ke stavbě nového, moderního divadla dle vzoru jiných měst v Čechách. Obecenstvo i ředitel si musí dát záležet na zdaru a pověsti českého divadla v Plzni. K nastávající divadelní sezóně právě vydal ředitel Jan Pištěk divadelní návěští, ve kterém ohlašuje počátek sezóny na 30. září, kdy bude provedena Bozděchova veselohra „*Světa pán v županu*“. Představení bude předcházet slavnostní ouvertura „*Karel Havlíček Borovský*“ od J. Hartla, kterou bude při úplném orchestru řídit kapelník Kovařovic. Pištěk ohlašuje následující repertoár: Opery (původní) – *Šelma sedlák, Král a uhlíř* od Dvořáka, *Lejla, Starý ženich* od Bendla, *Prodaná nevěsta* (dle upravené partitury), *Hubička* od Smetany, *Ženichové*,

¹¹⁹ Plzeňské listy, č. 79, 3. 7. 1886, s. 2

¹²⁰ Plzeňské listy, č. 80, 6. 7. 1886, s. 2

Cesta oknem od Kovařovice, *V studni* od Blodka, *Poklad* od Panknera. Opery (cizí): *Lohengrin* od Wagnera, *Postillon z Lonjumeu* od Adama, *Carmen* od Bizeta, *Veselé ženy Windsorské* od Nikolaie, *Faust a Markétka*, *Romeo a Julie* od Gounoda, *Stradella*, *Marta* od Flotova, *Traviata*, *Troubadour*, *Maškarní ples* od Verdiho, *Čarostřelec* od Webera. Operetní novinky – *Velmogol (Grandmogol)*, *Olivotta* od Audrana, *Fanferliš* od Serpeta, *Pěnkava z bazaru aneb: Francouzové v Alžíru* od Chivota a Dorua, hudba od Messagera, *Modrý ptáček* od Lecocqua, *Královnin krajkový šáteček* od Strausse. Dále oblíbené operety jako: *Žebravý student* od Millöckra, *Donna Juanitta*, *Boccaccio*, *Fatinica*, *Gaskonec*, *Malý vévoda*, *Námořní kadet*, *Rip Rip*, *Zvonky Cornevillské*, *Netopýr*, *Bandité*, *Velkovévodkyně z Gerolštejnu*, *Giroflé Girofla*, *Princ Mothusalem*. Činohry a veselohry (původní) – *Rabínská moudrost*, *Noc na Karlštejně*, *K životu*, *Exulanti* od Vrchlického, *Světa pán v županu*, *Z dob Cotilionův*, *Státníkova zkouška* od Bozděcha, *Veselohra*, *Syn člověka*, *Služebník svého pána* od Jeřábka, *Velký sen*, *Zvíkovský rarášek*, *Paní mincmistrová* od Stroupežnického, *Era Kubánková*, *Podskalák*, *Jedenácté přikázání*, *Kulatý ovčí*, *Rodinná vojna*, *Karel Havlíček Borovský*, *Josef Kajetán Tyl* od Šamberka, *Starý vlastenec* od Sokola, *Telegram* od Pflagra, *Strakonický dudák*, *Jiříkovo vidění*, *Paličova dcera* od Tyla. Činohry a veselohry (cizojazyčné): *Kupec benátský*, *Zkrocení zlé ženy*, *Král Lear*, *Viola*, *Othello*; *Odetta*, *Fedora*, *Vlast*, *Starí mládenci*, *Faréol*, *Cyprienna*, *Jak si motýl křídla spálí* od Sardoua, *Denisa* od Dumase, *Cesta k srdci*, *Dr. Kalous*, *Můj Vojtišek*, *Dcery pana Zajíčka* od L'Arronga, *Majitel hutí*, *Sergej Pamin* od Ohneta, *Válka v míru*, *Únos Sabine*, *Hloupý kousek*, *Jaromír Kvítek*, *Zlatý pavouk* od Schönthana, *Rosenkrans a Gúldenstern* od Klopa, *Deficit*, *Žena dvou mužů*, *Malí velikáni*, *Naše děvčata* od Rosena, *Bankrot* od Björstjerna, *Fourchambouli*, *Pařížský román* od Augiera, *Ona něco ví*, *Papageno*, *Román mladé dívky* od Kaeisla, *Svět nudy* od Paillerona, *Naše susedky*, *Ďáblovy pilulky*, *Neznáme X*. Předplatných her je 100 pro celou sezónu.¹²¹

30. 9. 1886 (čt): Upozorňujeme naše obecenstvo, že dnes zahajuje svou činnost divadelní společnost pana Pištěka. Dnes se hraje původní salonní veselohra *Světa pán v županu* od E. Bozděcha, zítra L'Arrongeova veselohra *Cesta k srdci*, v sobotu Smetanova *Prodaná nevěsta* a v neděli fraška *Ona to neví* od Kneisla.¹²²

¹²¹ Plzeňské listy, č. 111, 16. 9. 1886, s. 1, 2

¹²² Plzeňské listy, č. 117, 30. 9. 1886, s. 2

Plzeňské listy uvádějí **2. 10. 1886** krátké shrnutí dvou odehraných her: Divadelní společnost p. Pištěka již tedy zahájila sezónu v našem městě. Představila se nám ve dvou večerech 30. 9. a 1. 10. Hodnocení jednotlivých výkonů odložíme do doby, kdy společnost více a lépe poznáme. Již dnes ale můžeme konstatovat, že celkový dojem prvních dvou her byl uspokojivý. Bozděchův *Světa pán v županu*, který jsme zde viděli již v různém obsazení, byl sehrán hladce. Souhra byla velmi dobrá a hrálo se s patrnou chutí. Také včerejší provedení L'Arrongeovy veselohry *Cesta k srdci* se dobře líbilo. Tady byla také dokonalá souhra a zvláště zdařilé scény i jednotliví účinkující byly odměňovány pochvalou. Podrobnou kritiku zveřejníme příště. Krátce ještě o našich divácích. Hlavní oporou každého stálého divadla jsou předplatitelé. Je nepochybné, že by našemu divadlu bylo málo platné, kdyby se začalo předplácet až někdy v polovině sezóny. Nadějeme se, že obecnost porozumí tomuto pokynu a vykoná svou povinnost vůči divadlu, jehož poslání v Plzni po stránce národní dodnes nepozbylo svého významu a nepozbude jej nikdy.¹²³

Plzeňské listy ve **čtvrtek 7. 10. 1886** napsaly o divadle více článků než obvykle: Dnes se podruhé uvádí výpravná komická opereta *Velmogol* od E. Audrana, se kterou učinila naše společnost v Praze velkou senzaci. V pátek 8. 10. uvidíme Zdeňku Pištěkovou v titulní roli malého Richelieu ve hře *První souboj vévody z Richelieu*. Pražské noviny se o jejím výkonu vyslovily v kritice velmi pochvalně. V sobotu pak bude potřetí *Velmogol*. V dalším článku se pak zmiňují o divácích: Nové uspořádání hlediště se úplně neosvědčilo. Za prvé je vůbec nepraktické, když se kvůli jedné opozdilé osobě musí zvedat ze sedadel dalších 17 lidí. Za druhé je naše obecnost dosud bezohledná: i když je vzadu hodně míst volných, tak se opozdilci derou na svá místa, a tak skandálním způsobem ruší všechny přítomné. V úterý se někdo zmýlil a své dítě odnesl do divadla na galerii místo do opatrovny.¹²⁴ V posledním článku Plzeňské listy uvádějí rozsáhlé shrnutí a recenze her: Nechceme oživovat smutné zkušenosti z poslední zimní sezóny v našem divadle, ale dnes dobře vidíme (i když sotva týden se těšíme činnosti výborné, snaživé společnosti p. Pištěka) jak bylo nemilosrdně hřešeno na našem uměleckém smyslu a vkusu za neblahé loňské sezóny. Tím ale nechceme říci (bylo by to ještě ukvapené), že společnost p. Pištěka je již ideálem a vzorem českého divadla.

¹²³ Plzeňské listy, č. 118, 2. 10. 1886, s. 2, 3

¹²⁴ Plzeňské listy, č. 120, 7. 10. 1886, s. 2

Nicméně na základě toho, co jsme od ní dosud viděli a slyšeli za několik večerů, můžeme konstatovat, že s nejlepší vůlí pozvedla prapor českého divadelního umění. Nyní, kdy české umění Thaliino má jediný velechrám v Praze, upřímně chceme, aby se Plzeň stala skutečným druhým stanovištěm českého umění. K tomu se vždy nesly a ponosou naše snahy. Společnost pana Pištěka je společností většího slohu a rázu. Do uměleckých prostředků se v každém směru může měřit s jakýmkoli divadelním aparátem (kromě *Národního divadla*), který působí v Čechách. Protože bude většina večerů věnována činohře, nadějeme se, že zvláště jí bude věnována náležitá péče. Doufáme, že i při vybranosti a časovosti repertoáru bude přihlíženo k české dramatické práci. 30. 9. byl sehrán *Světa pán v županu*. Představení předcházela slavností předehra *Karel Havlíček*, kterou úspěšně zahrál orchestr pana Kovařovice. Celkové provedení hry bylo velmi dobré. Hlavní roli měl pan Lier, který vystihl všechny nuance této namáhavé role. Pan Lier je charakterním hercem prvního řádu. Výtečný výkon neoslabilo ani jeho překročení meze komičnosti ve třetím jednání. Pochvalnou zmínku si zasluhuje sl. Slánská (princezna Borghesova). Diváci ji znají z dřívější doby pod jménem Žižkovská. Slečna je na zcela dobré cestě, aby se stala skutečnou umělkyní. Zamlouvala se hrou i zjevem na první pohled. Dost dobrý dojem udělala i sl. Jasanská v menší roli kněžny Bacchiovy. Hortensie, kterou ztvárnila sl. Povolná, byla představena velmi pěkně. Bezvadný výkon podal také p. Budil (Borghese). Pan Stocký jako Ludvík Bonaparte se ze všech sil snažil zadostiučinit své roli. Snad bude moci obstát se ctí v jiných úlohách. Pana režiséra bychom prosili, aby nezapomínal, že i epizodní malé role jako drábové nebo lokajové nesmí porušovat celkový dojem. Rozhodně zdařilá byla 1. a 3. 10. L'Arrongeova veselohra *Cesta k srdci*. Hra má společně s Kneislovou *Ona něco ví* účinné dramatické efekty a obě výtečně bavily obecenstvo při celkově dobré souhře. Výbornou silou našeho divadla se ukázala v *Cestě* sl. Pištěková ml. Panu Stockému radíme, aby sám ještě nepřispíval ke zvyšování vad, kterým lze snadno předcházet. I na divadle se musí dbát přirozenosti. Sobotní provedení *Prodané nevěsty* přeplnilo divadlo. Úspěch byl větší, než se očekávalo. Již předehra byla sehrána dobře obsazeným orchestrem. Všichni herci od začátku do konce opery hráli a zpívali se stejnou jistotou a procítěním. Jeníka pěkně hrál tenorista Jelínek. Kecala představoval p. Polák, který hrál velmi hezky, jen mohl mít někdy úsečnější

gesta. Vaška zpíval sám pan ředitel Pištěk, který si roli nastudoval velmi pečlivě. Dámské role byly vesměs velmi dobře hlasově obsazeny.¹²⁵

Plzeňské listy zveřejnily ve čtvrtek **21. 10. 1886** repertoár nejbližších dnů: Dnes uslyšíme výpravnou komickou operetu *Žebravý student* od F. Milöckra. Zítřka by měla být vzácná pochoutka *Kupec benátský*. V sobotu bude Verdiho opera *Traviata*. V neděli bude další repríza oslňující operety *Velmogul*.¹²⁶

11. 11. 1886 uvádějí Plzeňské listy: Dnes se hraje Sardouovo drama *Ferreol*, zítřka v pátek novinka *Paní ředitelka Švehlová*, fraška ve čtyřech jednáních od F. Schönthana. V sobotu *Velmogul* a v neděli Bizetova *Carmen*.¹²⁷ Dále přinášejí obvyklé shrnutí her: I přes netečnost obecnstva k divadlu neustává ředitelství vypravovat dobrý repertoár. Ještě nebyl uveden žádný bezcenný kus, ale diváci pramálo ukázali, že si umí vážit opravdu dobrého divadla. Zvýšení návštěvnosti je nezbytné, pokud nechceme výtečnou Pištěkovu společnost vidět naposled v Plzni. 29. 10. byla hrána úspěšná veselohra *Válka v míru*, kterou napsali Moser a Schönthan. Drama má několik zdařilých typických figur, které ostrým vykreslením se nikdy neminou účinkem v případě dobrého obsazení. Poručík Reif z Reifingu byl v podání p. Budila hodně komický. Role se přitom musí opírat o studium skutečného vzoru ze života. Pan Budil ji v hlavní kontuře pojal dobře, ale v detailním provedení jsme viděli něco nedokreslené, což ale většině diváků ušlo. Bohatého měšťáka Heindorfa trefně podal p. Halla. Zdařilé byly také ostatní role a celek byl zdařilý. Ostýchavého lékárníka Hofmeistera velmi dobře zahrál pan ředitel. I když jsme chválili celkové provedení, nemůžeme být nějak spokojeni s nevhodným lokalizováním kusu. Například mezi pruské uniformy se špatně hodila slováčtina vojenského sluhy Stupky. Veseloherní novinka *Jaromír Kvítek* od dramatika Schönthana byla ve čtvrtek uvedena ve prospěch sl. Povolné. Jen jméno autora je zárukou dobrého pobavení. I tato novinka je vydařená, v ději, který je plný života, nám autor předvádí přirozenou komiku překvapujících výjevů a řadu trefně a pravdivě napsaných postav. Zejména pan Lier v roli punčocháře Hrušky, dále paní Ryšavá jako jeho žena a pan Budil jako znamenitý redaktor. Výborně hrála také slečna

¹²⁵ Plzeňské listy, č. 120, 7. 10. 1886, s. 3

¹²⁶ Plzeňské listy, č. 126, 21. 10. 1886, s. 2

¹²⁷ Plzeňské listy, č. 135, 11. 11. 1886, s. 2

beneficiantka. V úterý byla zdařile sehraána rozmarná veselohra *Rosenkranz a Guildenštern*.¹²⁸

Plzeňské listy 30. 12. 1886 píšou ve fejetonu: Máme hezké, sice malé, ale útulné divadlo, máme výtečného ředitele, dobré umělce a repertoár tak skvělý, že si ani lepšího nemůžeme přát. Je radost vidět celou řadu slušně vypravených a víceméně brilantně sehraných představení cenných kusů. Pan Pištěk vybírá hry pro plzeňské publikum co nejsvědomitěji, proto není téměř večera, o kterém by se dalo říci, že byl pro pravé umění ztracen. Bývali zde jiní ředitelé, kteří ani zdaleka nehleděli tolik na umění a přece díky jejich obchodnímu talentu mívali plnější domy, než jsou dnes. Mohlo by se zdát, že aspoň deset večerů bude divadlo vyprodáno, když se v Plzni vypraví nejlepší komická opera skladatele Dvořáka, ale *Šelma sedlák* dovedl při dvou představeních přivábit dost diváků, ale při třetím představení seděla Plzeň doma. Jiný příklad: dlouho napřed se ohlašovalo Vrchlického drama *Exulanti*, které v *Národním divadle* mělo nevšední úspěch. Ale večer, který se může počítat k divadelnímu svátku českého umění v Plzni, naplní divadlo sotva do poloviny. Kusy byly téměř vesměs cenné a dobře volené a většina z nich byla pro Plzeň novinkou. V činohře se může říci o herečkách Slánské, Povolné, Pištěkové ml., Jasanské, že svědomitě studují a dle svých sil provádějí úlohy, které jim byly svěřené. Paní Ryšavá i Lierová jsou ve svých oborech daleko nad svými předchůdkyněmi u jiných společností. Svědomitý pan Budil, který tady má hlavní přednost, hraje pravdivě. Kaňkovský je švarným milovníkem, nezdolnému humoristovi Lierovi stojí po boku pan Gabriel. Také ostatní umělci jsou až na několik výjimek na svém místě. Opera v čele s panem Kovařovicem může o sobě směle tvrdit, že taková opera ještě v Plzni nebyla. Dámy Chlostíková, Součková, Budilová, Hešová a pání Jelínek, Kroupa, Polák, Pištěk, Halla jsou vesměs umělci, kteří nepotřebují dlouhého doporučení. Všechno tady máme tedy pěkné, ale i přesto obecnstvo do divadla nechodí. Je téměř k neuvěření, že mezi 40 000 českými obyvateli se nenajde ani 400 stálých návštěvníků. Lze to vysvětlit jen tak, že naše vlastenecké obecnstvo více baví němečtí Doni Caesarové, než nejryzejší a nejopravdovější české umění.¹²⁹

¹²⁸ Plzeňské listy, č. 135, 11. 11. 1886, s. 3

¹²⁹ Plzeňské listy, č. 155, 30. 12. 1886, s. 1

Plzeňské listy píšou **10. 3. 1887** o ukončení zimní sezóny: 8. 3. Byla důstojným způsobem ukončena divadelní sezóna v našem divadle. Posledním představením byla *Prodaná nevěsta*, která opět přeplnila hlediště. Diváci se velmi srdečně rozloučili se společností pana Pištěka. Letošní sezóna patří mezi nejzdařilejší sezóny posledních let. Výborná společnost, vybraný a bohatý repertoár, veskrz skvostné novinky v nádherné úpravě. Dojem, který u nás společnost nechala, je ten nejlepší. Společnosti přejeme stejný úspěch také v Budějovicích. Doufáme ale, že příští sezónu bude návštěvnost větší a účinnější.¹³⁰

Třetí a poslední působení Jana Pištěka na plzeňské divadelní scéně dokumentují následující články z regionálních novin. Z nich je zřejmé, že kritika i diváci hodnotili i toto období převážně příznivě.

6. 1. 1891: Dnes zakončí Budilova společnost pořad svých her v městském divadle a odebere se na nějakou dobu na venkov. 8. 1. pak zahájí činnost Pištěkova společnost, které bylo na její žádost zadáno městské divadlo na druhou polovinu zimní sezóny. Pan ředitel Pištěk slibuje vypravit celou řadu operních, operetních a činoherních novinek, mezi nimi také Verdiho *Othella*, Stroupežnického *Václava žáka* nebo Hartlovu operetu *Záboj a Ludiše*. K prvnímu představení byl vybrán kus *Bodří venkované* od Sardoua¹³¹

10. 1. 1891: Verdiho operu *Troubadour* uvedl včera p. Pištěk znova na jeviště. Představení bylo zvláště zajímavé tím, že v úloze Leonory vystoupila jako host sl. Lesčinská, v roli pak hraběte Luny p. Fedyczkovski, rodem Polák. Sl. Lesčinská znamenitě ovládá vzácný hlas velikého objemu a síly. Také její hra svědčila o pěkném talentu. Neméně se líbil polský host p. Fedyczkovski. Jeho hlas ještě není dost vyškolený, ale do budoucna vzbuzuje velmi pěkné naděje. P. Fedyczkovski prý bude p. Pištěkem trvale angažován. P. Fedyczkovski pěl včerejší svou partii polsky, některé role ale již prý studuje v češtině. Z ostatních podali zdařilé výkony paní Dvořáková

¹³⁰ Plzeňské listy, č. 30, 10. 3. 1887, s. 3

¹³¹ Plzeňské listy, č. 4, 6. 1. 1891, s. 2

v Azuceně, p. Jelínek jako Manrico a p. Polák jako Fernando. Sbory až na některá nedopatření, šly slušně. Návštěva byla přechetná, potlesku dost a dost.¹³²

13. 1. 1891 (úterý): V sobotu bylo poprvé na našem jevišti dávano drama Gabriely Preissové *Její pastorkyňa*, autorky kusu *Gazdina roba*. Děj nového dramatu se opět váže na slovácký venkov a překvapuje svojí pravdivostí, namnoze až mrazivou. Drama bylo sehráno pečlivě. Kostelničku Buryjovku hrála sl. Slánská s patrným porozuměním. Zejména v předposledním aktu podala chvályhodný výkon. Pasivní úlohu pastorkyně provedla sl. Pištěková ml. s řídkou správností a promyšleností. Z obou milovníků podal lepší výkon p. ze Steinsbergu v úloze Števy, který hrál a mluvil dosti přirozeně. Pan Zvíkovský však jako Laca upomínal svou deklamací a gesty na německé herce v rytířských brněních. Souhra šla slušně. Místy náповěda povolil veškeré své rejstříky, že to až divadlem otřásalo. Úprava slovácké jizby mohla být svědomitější, aspoň ta železná postel nebyla dojista význačnou částí slováckého nábytku. Návštěva mohla být četnější.¹³³

15. 1. 1891 čt: V neděli a v pondělí se hrál *Cikánský baron* při úplně vyprodaných domech. Oba dny bylo vyprodáno i přesto, že *Cikánský baron* byl v Plzni dáván již 16x. Z toho je vidět, jak operety a opery mají přitažlivý účinek, jsou-li dobře obsazeny. Včera jsme poprvé slyšeli zpívat česky p. Fedyczkovskiho roli Tomše ve Smetanově *Hubičce*. Obecenstvo uznávalo plnou měrou jeho snahu a hojně ji odměňovalo. Sl. Lesčinská překvapovala svým zjevem, hlasem i výtečnou hrou. P. Jelínek nás uspokojil až na nejvyšší polohy, které jej přece jen příliš namáhají. U p. Poláka byl by v prvním jednání žádoucí větší klid a vážnost. Souhra byla velmi dobrá.¹³⁴

20. 1. 91 út: Cenou Náprstkovou loni vyznamenaný kus *Svět malých Lidí* od Matěje Anastázia Šimáčka dáván byl předešlého dne na prknech zdejšího divadla dojista s nevšedním úspěchem. O p. Šimáčkovi se hned po prvním provozování hry v *Národním divadle* roznesla po Čechách zvěst, že je naturalistickým spisovatelem. Tohoto titulu se p. Šimáček zasloužil jen do určité míry. V dramatu jsou například scény u továrních pecí nebo v dělnických kasárnách, za které by se nemusel stydět ani

¹³² Plzeňské listy, č. 4, 10. 1. 1891, s. 3

¹³³ Plzeňské listy, č. 6, 13. 1. 1891, s. 3

¹³⁴ Plzeňské listy, č. 7, 15. 1. 1891, s. 3

p. Zola. Ale vedle toho se ve hře vyskytují četné výjevy, které by mohl do svého díla uvést i největší nepřítel moderního naturalismu. Celý kus je nutné považovat za první náběh k naturalistickému dramatu. Autor líčí charakteristickou část českého venkovského života na základě svého pečlivého pozorování a své zkušenosti. Jako každá silná literární práce i toto drama vyvolalo v české veřejnosti pravou bouři. Hlavní role – nadtopiče Strouhala a jeho ženy – byly svěřeny p. ze Steinsbergu a sl. Slánské. P. z. Sasů dokázal věrně předvést tajným žalem a hanbou štvaného nadtopiče. Velmi dobře si vedla také sl. Slánská. Hned v prvním oddělení, kdy se rozpoutala sváda mezi manžely, hrála s neobyčejnou silou, ač nikde nepřekročila dovolenou mez. I ostatní v menších úlohách se drželi přestatečně. Souhra byla dobrá. Úprava velmi slušná. Například kotelná v druhém oddělení jistě ve slušné míře odpovídala představě diváků. Obecenstva bylo hodně. Včerejší provedení komické operety *Princ Methusalem* nás ani obecenstvo neuspokojilo. Pokud by se měl hrát podobný kus, musí být citelný nedostatek děje nahrazen něčím jiným a to je přesné a pečlivé provedení, které jsme však včera postrádali.¹³⁵

22. 1. 91 čt: Kdo je jen trochu vnímavým a přístupným krásnému umění, zpěvu a hudbě, ten neodolá, aby vždy znovu si šel poslechnout Smetanovy skladby. Včerejší návštěva *Dalibora* byla slušná, ale ne překvapující. Provedení bylo velmi slušné a působilo úchvatně. Pan Fedyczkovski v roli českého krále Vladislava dokázal svou vzácnou způsobilost pro vážné partie. Překážky z neznalosti češtiny štěstně překonává a tím vždy více se zamlouvá divákům. Ve včerejší hře bylo vidět, že roli pěl nejen s porozuměním, ale také se zápalem a nadšením a tato jeho snaha nezůstala bez diváckého účinku. Totéž uznání platilo také o P. Jelínkovi, který hrál *Dalibora* tak, jak si ho snad každý Čech představuje. Tentokrát věnoval větší pozornost i hře. Pan Jelínek také bez obtíží překonal těžká místa v nejvyšších polohách. S nevšedním úspěchem zazpívala pí. Dvořáková Miladu. Ve vyšších polohách je její sopránový hlas slabší, její hra je ovšem dokonalá. Chválu si zaslouží také paní ze Steinsbergu a pan Polák, který výborně zahrál roli Beneše. Zvláště mužské sbory by měly být pečlivější a statisté vybrání způsobilejší.¹³⁶

¹³⁵ Plzeňské listy, č. 9, 15. 1. 1891, s. 3

¹³⁶ Plzeňské listy, č. 10, 2. 1. 1891, s. 3

29. 1. 91 čt: Včerejší *Giroflé-Girofla* od Lecoqua byla provedena dost slušně. Všeobecně byl chválen zpěv paní ze Steinsbergu (*Giroflé-Girofla*). V posledních několika operetách je jí mnohem lépe rozumět než dříve. Lze proto očekávat, že na tom zůstane i v budoucnu. Hrou i zpěvem se líbil p. Jelínek (*Marasquin*) a po něm pánové Halla (*Mursuk*), Wilhelm (*Don Bolero*), Polák (*Riff*) a také paní Pištěková a její dcera. Jen jedno bychom rádi prominuli – zpěvy nezpěváků. Lépe, když to vymluví. Sboru by neškodila větší pečlivost.¹³⁷

31. 1. 1891 so: Přes všechnu úctu a respekt, jaké chováme k básníku Vrchlickému, nemůžeme říci nic jiného než to, že jsme se v divadle již dávno tak nenudili jako při provozování jeho veselohry *Midasovy uši*. Tříaktová deklamace o oslích uších nemohla nás nijak rozehrát. Král Midas (jinak moudrý pán) dá si namluvit, že mu vyrostly oslí uši. Trápí ho to celé tři akty. K závěru se dozví, že vše byl klam, protože má uši zcela podobné jako ostatní smrtelníci. Z velice podivného důvodu se dříve nepodíval do nějaké hlazené plochy. A tato málo vtipná smyšlenka tvoří jádro celé hry. v ději není žádný jinotaj a většina lidí jsou pouhými výtvoři příliš silné fantazie. Tímto kusem nám básník způsobil zklamání a také dokázal, jak je snadné napsat sta dobrých lyrických a epických básní než jedno kloudné dramatické dílo. Herci se sice snažili všemožně, aby ze svých úloh vytvořili co možná nejvíce, ale jejich snaha narážela na nepřekonatelné autorovy překážky. Souhra byla dobrá.¹³⁸

5. 2. 1891 čt: Včera byla dávána skvostná veselohra Lopeho de Vegy *Sedlák svým pánem*. Před několika měsíci uvedla u nás tento kus Budilova společnost, kdy v titulní roli vystoupil pohostinsky J. Šmaha, člen Národního divadla. Včera hrál hlavní roli sedláka Juana pan Lier a provedl ji opravdu s nevšedním úspěchem. Některé scény, jako například když Juan posílá své děti královi, vzbudily veliký dojem a provázeny byly okamžitým bouřlivým potleskem. Dobrý výkon podal také p. ze Steinsbergu, který představoval krále. Bylo by jen žádoucí, aby hrál lehčeji, volněji a nezapínal se v kazajku přílišné přísnosti. Slečna Pištěková ml. hrála Lisardu s patřičným porozuměním a taktem. Správně zahráli své role slečna Slánská (infantka), slečna Povolná (*Belisa*) a p. Dobrovolný (hrabě Oton). Malou úlohu Bruna měl p. Polák, který

¹³⁷ Plzeňské listy, č. 13, 29. 1. 1891, s. 3

¹³⁸ Plzeňské listy, č. 14, 31. 1. 1891, s. 3

kromě hry vynikl i ve velice zdařilé masce. Za to p. Stocký jako Fileto přeháněl až běda. Očekávali jsme bohatší úpravu. Návštěva mohla být mnohem větší.¹³⁹

7. 2. 1891 so: Již minulý týden byla připravena Gounodova opera *Faust a Markétka*, ale musela být odložena kvůli onemocnění slečny Lesčinské. Večer bylo divadlo doslova přeplněno a na mnoho lidí se nedostalo. Slečna Lesčinská zahrála Markétku s nevšedním úspěchem. Pokud jsme ji slyšeli zpívat v některých dramatických úlohách, můžeme směle tvrdit, že je pro Pištěkovu operu nezbytnou silou. Dobrý výkon podal také Faust ve ztvárnění panem Jelínkem. P. Jelínek se zamlouval také hrou, kterou v dřívějších letech více zanedbával. Skvostný byl zpěv pana Fedyczkovského (Valentýn). Pan Polák jako Mefisto působil neodolatelně, jen někdy by měl být jeho hlas mohutnější. Neodpustitelný byl ale mužský sbor, který rušil a kazil všechn krásný dojem. Orchester se držel znamenitě.¹⁴⁰

12. 2. 1891 čt: Včera byla podruhé na jevišti uvedená Verdiho opera *Traviata*, která byla provedena s neobyčejně skvělým úspěchem. Velmi těžkou a namáhavou partii hrála dramatická primadona sl. Lesčinská (Violeta Valera) a provedla ji s nejlepším zdarem. Její až úzkostlivě nastudovaný a uměle přednesený zpěv, oduševnělá hra nás přesvědčují, že před námi stojí pravá a dokonalá umělkyně, která je vládkyní obecenstva. Její kostýmy byly skvostné a ladně doplňovaly její lepý zjev. Váháme, zda byl lepší pan Jelínek (Alfred) nebo pan Fedyczkovski (Jiří Germont). Sřetli se dva vyškolení umělci, kteří vždy úžeji svádějí zápas o přednictví. Režie kusu byla dovedná a pečlivá. Rádi jsme shledali, že tentokrát zpívaly sbory s chutí, větší přesností i jistotou než jsme viděli a slyšeli dříve. Hudba byla řízena dovedně a dokonale.¹⁴¹

17. 2. 1891 út: V Plzni jsme ještě neviděli tak bohatě vypraveného kusu jako hry *Loutková víla*, kterou pan Pištěk překonal i naše nejsmělejší očekávání. Jedná se o výpravnou pantomimickou hru o jednom dějství, kterou napsali Hasreiter a Ganl, hudbu složil Bayer. Děj se odehrává v hračkářském velkozávodě, ze kterého se okamžitě po půlnoci vytvoří bájná říše. Loutkové víly probouzejí svým kouzelným uměním k životu všechny loutky. Pohádková zábava trvá až do jedné hodiny, kdy loutky se vrátí na svá původní místa a upadnou do dřívější strnulosti. Pan Pištěk

¹³⁹ Plzeňské listy, č. 16, 5. 2. 1891, s. 3

¹⁴⁰ Plzeňské listy, č. 17, 7. 2. 1891, s. 3

¹⁴¹ Plzeňské listy, č. 19, 12. 2. 1891, s. 3

objednal nové, nádherné dekorace od malíře *Národního divadla* pana Hölzra a také spoustu zajímavých hraček od známé dílny bratrů Bittnerů. Kromě toho obstaral velkou zásobu vybraných skvělých kostýmů. Díky nastudování si získal zásluhu pan ředitel, který také dirigoval. Návštěva byla přečetná. *Loutková vila* u nás dosáhla značného úspěchu.¹⁴²

7. 3. 1891 so: V úterý si zvolil pan Jelínek ke svému příjmu Smetanovu *Prodanou nevěstu*. Byl vynikající v roli Jeníka stejně jako Mařenka v podání sl. Lesčinské, Polákův Kecal a Vašek, kterého zpíval ředitel p. Pištěk. Pan Polák měl svou roli prostudovanou do nejmenších podrobností. Neméně pěkně ztvárnil Vaška p. Pištěk.¹⁴³

Podle Plzeňských listů ze **17. 3. 1891** byly plánovány už jen tři představení v divadle.¹⁴⁴

9. 4. 1891 uveřejnily Plzeňské listy článek purkmistra dr. J. Krofty, ve kterém byl začátek zimní sezóny stanoven na 1. 10. 1891. Kroft dále uvádí, že budoucí ředitel musí uvést v češtině drama, činohry, veselohry, frašky, operety a opery. Za to se řediteli poskytne po dobu sezóny bezplatně divadlo a byt a dále podpora z městského důchodu, která na jednu sezónu je stanovena na 2200 zlatých.¹⁴⁵

29. 9. 1891 píšou Plzeňské listy o zahájení zimní sezóny: ve čtvrtek 1. 10. zahájí divadelní společnost p. Pištěka zimní sezónu v městském divadle slavnostním představením Tylovy *Paličovy dcery* ve prospěch zbudování Tylova pomníku v Plzni. Činohře bude předcházet předehra *Josef Kajetán Tyl* od Dvořáka. 2. 10. se dává *Čest* od Sudermanna, 3. 10. *Troubadour* se slečnou Towarnickou ze Sasů a panem Waltrem.¹⁴⁶

6. 10. 1891 út: 1. 10. Zahájil p. ředitel Pištěk sezónu Tylovou hrou *Paličova dcera*, které předcházela Dvořákova předehra *J. K. Tyl*. Návštěva ale nebyla taková, jak se mohlo očekávat. Účinkující hráli vesměs znamenitě. Přáním by bylo, aby kostýmy byly zcela přizpůsobeny času, kdy se děj odehrává. V sobotu zato byla neobyčejně četná návštěva při debutu sl. Heleny Towarnické, šlechtičny ze Sasů v *Troubadouru*.

¹⁴² Plzeňské listy, č. 21, 17. 2. 1891, s. 3

¹⁴³ Plzeňské listy, č. 29, 7. 3. 1891, s. 3

¹⁴⁴ Plzeňské listy, č. 33, 17. 3. 1891, s. 2

¹⁴⁵ Plzeňské listy, č. 43, 9. 4. 1891, s. 4

¹⁴⁶ Plzeňské listy, č. 117, 29. 9. 1891, s. 3

Debutantka vystoupila v roli Azuceny a získala si rázem všechno obecnstvo zpěvem i dokonalou hrou, kterou od začátečnice nikdo neočekával.¹⁴⁷

29. 10. 1891 čt: Tyto dny vypravil p. Pištěk po dlouhá léta zde nedávanou Verdiho operu *Maškarní ples*. Obecnstvo kus přijalo jako premiéru a dvakrát, kdy byla opera uvedena, bylo divadlo zcela vyprodáno. Primadona sl. Lesčinská zpívala těžkou roli Amalie. Shledali jsme, že od loňského roku sl. Lesčinská udělala znamenitý pokrok tím, že do své hry vkládá živost, která na obecnstvo působí neodolatelným kouzlem. Slečna ze Sasů překvapuje svou hrou, která je promyšlena do nejmenších podrobností. Dostala altovou roli Ulriky, i když je mezzosopranistka. I tak ji ale zahrála mistrně. Výprava byla velmi pěkná a dokonalá souhra svědčila o pečlivém nastudování.¹⁴⁸

19. 11. 1891 čt: Zítra se hraje poprvé ve prospěch slečny Mařenky Povolné veselohra *Ševcův vychovanec*.¹⁴⁹

24. 11. 1891 út: Včera se poprvé na tomto jevišti uvedla Ibsenova činohra *Podpora společnosti*, kterou upravil pro české divadlo G. Eim. Návštěva byla sice slušná, ale do vyprodání chybělo mnoho míst. Kus je mistrovskou prací, jeho řeč je jadrná a stručná. Zdařilé je také provedení. Herci si zasluhují plného uznání.¹⁵⁰

26. 11. 1891 čt: Včera byla opět uvedena operetní novinka *Svatba v táboře*, která měla při prvním uvedení značný úspěch. Výprava je úplně nová. Nebylo by na škodu, kdyby vojáci drželi větší vojenskou disciplínu. Odpustili bychom také p. Stockému i p. Dobrovolnému jejich zpěv a spokojili bychom se s mluveným přednesem. Zpěv i hra všech herců byla dobrá.¹⁵¹

3. 12. 1891 čt: Úterní provedení Gounodova *Fausta* budilo několikerý zájem. Předně tím, že Meřista zpíval barytonista p. Fedyczkowski. Až na dvě, tři nejhlubší místa zapěl partii s řídkým zdarem a porozuměním. Tentokrát zpíval rodnou polštinou. Pokud jsme mohli postřehnout, zdá se nám polské libreto zdařilejší než české. Nermalou pozornost budil také pan Kareš, který dostal Valentina. Má ušlechtilý orgán, který se příjemně poslouchá. Zdá se nám ale, že při zpěvu se rozplývá tak zvaným citem a to pomalu při

¹⁴⁷ Plzeňské listy, č. 120, 6. 10. 1891, s. 3

¹⁴⁸ Plzeňské listy, č. 130, 29. 10. 1891, s. 3

¹⁴⁹ Plzeňské listy, č. 139, 19. 11. 1891, s. 2

¹⁵⁰ Plzeňské listy, č. 141, 24. 11. 1891, s. 3

¹⁵¹ Plzeňské listy, č. 142, 26. 11. 1891, s. 3

každém jednotlivém tónu, což sice činí mnohý detail zajímavým, ale celek tím přece jen trpí. Jinak jeho zpěv i hra zasluhují plnou chválu. Fausta opět jako v několika předešlých sezónách ztvárnil p. Jelínek. Jeho výkon byl vybroušený, pečlivě promyšlený a velmi dobře založený. Z dam vynikla sl. Lesčinská jako Markétka, dále paní ze Steinsbergu jako Siebel. Láskychtivou paní Sekáčkovou zpívala sl. Pištěková. Sborny a orchestr si vedly jako obyčejně.¹⁵²

Na závěr uvádím statistiku a přínos dobových novin. *Plzeňské noviny* vycházely v období 1864 – 1870 dvakrát týdně. V roce 1870 je nahradil *Český lev*, který byl vydáván do roku 1872 třikrát týdně. Pak opět vycházely *Plzeňské noviny* (1872 až 1876). Z toho je zřejmé, že *Plzeňské noviny* mohly být využity pouze po částečnou dobu působení Pavla Švandy ze Semčic. Následné *Plzeňské listy* vycházely v období let 1875 až 1911. Periodicita byla zpočátku dvakrát týdně, od 1. 1. 1884 třikrát týdně a od 1. 1. 1899 denně. *Plzeňské noviny* jsou dostupné v Národní knihovně České republiky, *Plzeňské listy* pak ve Studijní a vědecké knihovně Plzeňského kraje. Oba využitě tituly jsou rovněž dostupné v digitální podobě na stránkách Národní knihovny <http://kramerus.nkp.cz/kramerus/PShowByChar.do?char=P> (pokud nejsou chráněny autorským zákonem). Pokud jsou noviny poškozené, tak jsou dostupné pouze na mikrofilmech a lze je prohlížet pouze prezenčně v Národní knihovně České republiky.

Z výše uvedeného vyplývá, že pro studium působení Jana Pištěka byly použitelné pouze *Plzeňské listy*. Při vyhledávání informací jsem pročetl stovky stránek starých plzeňských novin. Informací o divadle bylo velmi mnoho, zřídka se stávalo, že by v daném čísle nebyla žádná divadelní zmínka. Z toho je zřejmé, jak důležitou roli divadlo v tehdejší společnosti hrálo. Autoři příspěvků a fejetonů se nebáli vyslovovat velmi adresně a kriticky. Redaktoři se kriticky (pozitivně i negativně) vyjadřovali také k osobě ředitele Pištěka, občas popisovali reakce obecnstva. Většinou se jednalo o krátké poznámky na zlepšení (více viz vybraná čísla novin).

Celkem jsem pro další využití pročetl přes 140 novin. Z toho jsem vyhodnotil články z 98 čísel. Nakonec jsem procházel jednotlivá čísla ještě několikrát a z 98 jsem do své bakalářské práce zařadil 45. Z tohoto počtu bylo 15 článků obecných (například budoucí

¹⁵² *Plzeňské listy*, č. 145, 3. 12. 1891, s. 5, 6

zahájení sezóny nebo přehled nejbližšího repertoáru). Jednoznačně pozitivních reakcí bylo 23, celé negativní byly pouze 3. Zbýlý počet ze 30 hodnocení byl částečně pozitivní, částečně negativní. Z toho je patrné, že z období působení Jana Pištěka v Plzni převládá pozitivní hodnocení. Proto je zřejmé, že jeho činnost pro plzeňské divadlo jak po stránce umělecké, tak i národnostní byla přínosem. Diváci při posledním uvedení v sezóně dávali najevo svou velkou spokojenost, ze které se dá odvodit, že se těšili na další sezóny, které budou zadané oblíbené společnosti pana Pištěka.

Závěr

Cílem bakalářské práce byla charakteristika herce a pozdějšího ředitele divadelní společnosti Jana Pištěka a jeho působení zejména na plzeňské divadelní scéně. Charakteristika byla naplněna především Pištěkovým životopisem, v menší míře také jeho působením na jeho mimoplzeňských scénách. Cenným zdrojem byla stať *Pištěkovo lidové divadlo na Kr. Vinohradech*, kterou napsal Stanislav Langer. Langer byl přímým pamětníkem Jana Pištěka a nějaký čas působil v Pištěkově letní aréně na Královských Vinohradech. Druhá hlavní část bakalářské práce, působení Jana Pištěka na plzeňské divadelní scéně, vycházela v menší míře z knižních publikací a statí. Hlavním zdrojem části o plzeňském působení byly *Plzeňské noviny*, na které později navázaly *Plzeňské listy*. Zmínky o plzeňském divadle (výjimečně o Národním či jiném divadle) se obvykle nacházely na dvou místech. Kratší články (například přehled repertoáru na několik následujících dní nebo budoucí pohostinské vystoupení herců z jiných českých divadel) byly v oddílu **Domácí a povšechné události**. Ve speciální literární, případně samostatné divadelní rubrice byla umístěna shrnutí her, recenze, často i přímé pochvaly nebo výtky hercům, řediteli i divákům, občas se zde nacházel i obsah nově uvedené hry. Při vyhledávání informací v dobovém tisku jsem pročetl stovky stránek starých plzeňských novin. Informací o divadle bylo velmi mnoho, stávalo se zcela zřídka, že by v daném čísle nebyla žádná divadelní zmínka. Z toho je zřejmé, jak důležitou roli divadlo v tehdejší společnosti hrálo. Autoři příspěvků a fejetonů se nebáli vyslovovat velmi adresně a kriticky. I přesto však z období působení Jana Pištěka v Plzni převládá pozitivní hodnocení. Proto je zřejmé, že jeho činnost pro plzeňské divadlo jak po stránce umělecké, tak i národnostní byla přínosem.

Divadelní téma práce jsem si zvolil proto, že se o divadlo velmi zajímám a chtěl bych se mu částečně věnovat i ve svém profesním životě.

Seznam obrázků

Obr. 1 Plakát zahajovacího představení Prokopovy společnosti.....	10
Obr. 2 Staré městské divadlo v Plzni.....	13
Obr. 3 Vnitřek starého divadla podle soudobé rytiny.....	14
Obr. 4 Pavel Švanda ze Semčic st.	14
Obr. 5 Tablo první české opery.....	15
Obr. 6 Josef Emil Kramuele.....	18
Obr. 7 Jan Pištěk.....	20
Obr. 8 Pištěkovo Letní divadlo na Královských Vinohradech.....	24
Obr. 9 Pištěkova společnost v roce 1892 (Pištěk stojí uprostřed)	26
Obr. 10 Pištěkova aréna na rohu Slezské ulice Vinohradech (nedaleko městské vodárny).....	27

Seznam použité literatury a pramenů

Knihy a statě:

ČERNÝ, František a kol. *Dějiny českého divadla. III, Činohra 1848 – 1918.*

Praha: Academia, 1977

KNAP, Josef. *Umělcové na pouti: české divadelní společnosti v 19. století.*, Praha: Orbis, 1961.

KUCHYNKA, Vladimír. *Sto let Českého divadla v Plzni, 1865 – 1965.*

Plzeň: Západočeské nakladatelství Plzeň, 1965. ISBN 44-016-65

LANGER Stanislav. *Pištěkovo lidové divadlo na Kr. Vinohradech*, [Praha]: [s.n.], [19--]

VIKTORA, Viktor., FICTUMOVÁ, Zdena. *Divadelní tradice Plzně od 19. století do současnosti*, Plzeň: SVK nakladatelství, 1983.

SPALOVÁ, Olga. *Sága rodu Budilova. Sto let českého divadla na jevišti i v zákulisí.*

Praha: Odeon, 1978.

ŠTĚPÁNEK, Vladimír. *90 let stálého českého divadla v Plzni*,

Plzeň: Krajské nakladatelství v Plzni, [1955]

TÁBORSKÝ, Vojta Štein. *Dějiny venkovských divadelních společností*, Praha: SVAZ ČESKOSLOVENSKÉHO HERECTVA V PRAZE 1930.

Internetové zdroje:

BABORÁKOVÁ, Marie. Josef Kajetán Tyl. In: *Spisovatele.cz* [online]. [cit. 21. 11. 2011].

Dostupné z: <http://www.spisovatele.cz/josef-kajetan-tyl>

FIALA, Daniel, provozovatel DATABÁZE KNIH. Honoré de Balzac.

In: *Databazeknih.cz* [online]. © 2008-2012 [cit. 21. 12. 2011].

Dostupné z: <http://www.databazeknih.cz/zivotopis/honore-de-balzac-98>

FILOZOFICKÁ FAKULTA MASARYKOVY UNIVERZITY V BRNĚ. Josef František Smetana. In: *Phil.muni.cz* [online]. © 2009 [cit. 21. 12. 2011].

Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/smetan.html>

HONZÁK, Tomáš, provozovatel Nakladatelství Libri. Pavel Švanda ze Semčic Starší
In: *Libri.cz* [online]. © 2001-2012 [cit. 21. 11. 2011].

Dostupné z: <http://jdem.cz/uhy39>

MAGISTRÁT HL. M. PRAHY & PANORAMAS S.R.O. Vinohradská vodárenská věž.

In: *Stovezata.praha.eu/index.html* [online]. © 2008-2012 [cit. 10. 2. 2012].

Dostupné z: <http://stovezata.praha.eu/vinohradska-vodarenska-vez.html>

OBEŠLOVÁ, Miluše. František Pivoda. In: *Docs.google.com* [online]. [cit. 21. 12. 2011].

Dostupné z: <http://jdem.cz/uhxj4>. Text je rovněž dostupný v doc.

PANOCH, Pavel. Městské divadlo Josefa Kajetána Tyla.

In: *Theatre-architecture.eu/cs/internetove-museum.html* [online]. © 2012 [cit. 22. 12. 2011].

Dostupné z: <http://www.theatre-architecture.eu/cs/db/?theatreId=9>

SERVER OSOBNOSTI.CZ. Theodor Pištěk. In: *Osobnosti.cz* [online]. © 2002-2012 [cit. 21. 12. 2011].

Dostupné z: <http://www.osobnosti.cz/theodor-pistek-i.php>

SOUČEK, Tomáš, provozovatel serveru ČESKÝ-JAZYK.CZ. Divadlo. In: *Cesky-jazyk.cz/cjl* [online]. © 2003-2012 Poslední změna 24. 1. 2012 [cit. 2. 1. 2012].

Dostupné z: <http://www.cesky-jazyk.cz/slovnicek-pojmu/divadlo/>

ZAHN, Milan. Jan Kleissl. In: *Old.oplzni.cz* [online]. 5. 7. 2010. Poslední změna 5. 7. 2010 08:46:30 [cit. 21. 12. 2011].

Dostupné z: <http://old.oplzni.eu/index.php?page=4&clanek=687&kat=590&subkat=0>

Dobové noviny 19. století:

Plzeňské noviny

Plzeňské noviny, ročník II., č. 9., 1. 11. 1865, s. 3, ISSN 1803-0254

Plzeňské listy

Plzeňské listy, č. 71, 6. 9. 1877, s. 3, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 72, 8. 9. 1877, s. 2, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 73, 13. 9. 1877, s. 2, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 79, 4. 10. 1877, s. 2, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 80, 7. 10. 1877, s. 2, 3, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 81, 11. 10. 1877, s. 2, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 82, 14. 10. 1877, s. 2, 3, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 86, 28. 10. 1877, s. 2, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 87, 1. 11. 1877, s. 3, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 79, 3. 7. 1886, s. 2, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 80, 6. 7. 1886, s. 2, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 111, 16. 9. 1886, s. 1, 2, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 117, 30. 9. 1886, s. 2, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 118, 2. 10. 1886, s. 2, 3, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 120, 7. 10. 1886, s. 2, 3, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 126, 21. 10. 1886, s. 2, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 135, 11. 11. 1886, s. 2, 3, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 155, 30. 12. 1886, s. 1, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 30, 10. 3. 1887, s. 3, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 4, 6. 1. 1891, s. 2, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 4, 10. 1. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 6, 13. 1. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 7, 15. 1. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 9, 15. 1. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 10, 2. 1. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 13, 29. 1. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 14, 31. 1. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 16, 5. 2. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 17, 7. 2. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 19, 12. 2. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 21, 17. 2. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 29, 7. 3. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 33, 17. 3. 1891, s. 2, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 43, 9. 4. 1891, s. 4, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 117, 29. 9. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 120, 6. 10. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 130, 29. 10. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 139, 19. 11. 1891, s. 2, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 141, 24. 11. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 142, 26. 11. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 145, 3. 12. 1891, s. 5, 6, ISSN 1804-0187

Resumé

Cílem práce je charakteristika herce a pozdějšího ředitele divadelní společnosti Jana Pištěka a jeho působení zejména na plzeňské divadelní scéně. Práce je rozdělena do čtyř základních částí. První část popisuje rozvoj českého divadla 2. poloviny 19. století se zaměřením hlavně na Plzeň. Období začíná krátkou zmínkou o prvních česky hraných představení, které sehrály německé kočovné společnosti, a také o českých ochotnických spolcích. Podstatná část uvedeného období se odvíjí od smrti Josefa Kajetána Tyla v roce 1856. Nejvýznamnější částí tohoto období je vznik a trvání stálého českého divadla v Plzni a působení především Pavla Švandy ze Semčic st. Druhou částí je životopis Jana Pištěka, třetí jeho působení v Praze a v Brně. Poslední čtvrtá část je působení Jana Pištěka v Plzni. Kromě použité literatury bylo použito dobových novin. Práce je doplněna ilustrujícími obrázky. Tato práce je pro každého, kdo se chce dozvědět něco nového a zajímavého o divadle 2. poloviny 19. století.

Abstract

The aim of this work is characterization of actor and later director of theatre company Jan Pištěk's and his activity mainly on Pilsen theatre scene. The work is divided to four basic parts. The first part describes progress Czech theatre of second half of 19th century with a view mainly to Pilsen. The period begins shortly mention about first Czech played performance which acted germanic migrant companies and also about Czech amateur institution. Substantive part reel from of death of Josef Kajetán Tyl in 1856. Most considerable part of this period is emergence and duration of ever-present Czech theatre in Pilsen and activity mainly Pavel Švanda ze Semčic Srov. The second part is autobiography of Jan Pištěk, the third part is his activity in Prague and in Brno. The last fourth part is activity of Jan Pištěk in Pilsen. Except applied literature it was used contemporary newspapers. Work is supplement by illustrating pictures. This work is for everyone who wants to get knowledge something new and interesting about theatre of second half of 19th century.